

Sexualita v kontextu genderových rolí

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Kristýna Nováková**
Vedoucí práce: PhDr. Lenka Václavíková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Nováková**
Osobní číslo: **P13000225**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Sexualita v kontextu genderových rolí**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je popsat proměny úlohy sexuality v genderových rolích v moderní společnosti. Téma bude analyzováno v sociologickém a psychologickém kontextu. V práci budou vymezeny základní pojmy a teoretické koncepty zaměřené na vztah sexuality a genderového sociálního konstruktů. Studentka stručně popíše a porovná historický kontext sexuality v konstruování role muže a ženy. Dále pak identifikuje a objasní základní zdroje stereotypů v oblasti sexuality, genderových rolí a jejich důsledky. Studentka bude pracovat samostatně a řídit se metodickými pokyny vedoucí práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

RENZETTI, Claire M.; CURRAN Daniel J. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.

WEISS, Petr. Sexuální chování v ČR situace a trendy. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-558-X

WORELL. Judith. Encyclopedia of women and gender. Academic Press, 2001. ISBN 9780122272462

CANARY, Daniel. Sex and gender differences in personal relationships. The Guilford Press, 1998. ISBN 9781572303225

FAUSTO-STERLLING, Anne. Sex/Gender. Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-88146-3

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Lenka Václavíková, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: 25. října 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2017

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 15. prosince 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vzta-huje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na vliv genderových rolí na sexualitu. V práci je rozebrán vznik genderu a genderových rolí, jejich významu a funkce spolu s výskytem genderových stereotypů. Následně jsou tyto fenomény vysvětleny v rámci sexuality. Dále jsou v práci rozebrány dílčí pojmy související se sexualitou a následně shrnuty v historickém kontextu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Gender, genderové role, genderové stereotypy, sexualita

ANNOTATION

The bachelor thesis concentrates on the influence of gender roles on sexuality. In this thesis, there is analysed the formation of gender and gender roles and what is its meaning and function and how the gender stereotypes are represented. This analysis is also explained in the context of sexuality. Furthermore there are terms related to sexuality and consequently recapitulated in the historical context.

KEY WORDS

Gender, gender roles, gender stereotypes, sexuality

OBSAH

ÚVOD	7
1. Vymezení základních pojmů	8
1.1. Gender	8
1.2. Genderová identita	12
1.3. Sociální a Genderové role.....	14
1.4. Jak se učíme genderu	17
1.5. Genderové stereotypy	19
2. Sexualita	24
2.1. Historie konstruování sexuality	24
2.2. Sexuální orientace	25
2.2.1. Heterosexualita	27
2.2.2. Homosexualita	28
2.2.3. Bisexualita.....	29
2.2.4. Transgender	30
2.2.5. Intersexualita	31
2.3. Sexuální chování.....	33
2.4. Sexuální identita	35
2.5. Sexualita a gender	36
2.6. Sexualita	38
2.6.1. Sexualita z makro- a mikrosociologického úhlu.....	42
2.6.2. Sexuální intimita	44
2.7. Stereotypy v oblasti sexuality.....	45
2.7.1. Stereotypy mužů a žen	45
2.7.2. Heteronormativita, homofobie a heterosexismus	50
2.7.3. Sociální instituce a sexualita	53
Závěr	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58

ÚVOD

Cílem mojí bakalářské práce je v rámci genderových rolí popsat změny úlohy sexuality v naší společnosti. Pro rozbor proměny sexuality budu pracovat v sociologickém a psychologickém kontextu. V rámci kontextů stanovím základní pojmy, na jejichž základě definuji pojem sexualita. Díky základním pojmům a teoretickým konceptům jako gender, genderové role, sexuální orientace a sexualita posoudím proměny v oblasti sexuality. Zároveň upozorním na stereotypy, které jsou společností zavedené jak v genderových rolích, tak v oblasti sexuality.

Už na první pohled je viditelné, že způsoby pojetí sexuality se změnily. Na rozdíl od minulých desetiletích se koncepce sexuality uvolnila. To je viditelné na proměnách genderových rolí mužů a žen, které se současně přenášejí do struktury sexuality. Během jednotlivých rozborů těchto fenoménů poukáži na následky stereotypů, které stále ovlivňují vývoj a život jednotlivců. Ztotožnění jedince se stereotypy, které stále panují, má za následek splnění společenského očekávání od jedinců a tím přenášení stereotypního pojetí genderových rolí i stereotypů v rámci sexuality. Takový proces zpomaluje zrovnoprávnění sexuálních menšin a obnáší spousty problémů, s kterými se tito jedinci musejí vypořádat oproti jedincům heterosexuálním.

V první kapitole práce definuji gender jako základní společenský konstrukt. Zabývám se jeho významem a konstrukcí ve vývoji jedince. Poukazuji na jeho odlišnost v porovnání s biologickým pohlavím. Rovněž konstrukci genderu ukazuji na pohlavních abnormalitách, které se během vývoje plodu mohou vyskytnout. Dále pak prokazuji, jak si už od dětství gender osvojujeme a jak si na něm konstruujeme svou identitu. Na konci první kapitoly se zabývám tím, jak konstrukce vlastní genderové role ovlivňuje očekávání, které máme v tomto kontextu i na ostatní.

V druhé kapitole se věnuji komplexnosti pojmu sexuality a charakteristikám jí vlastní. V této souvislosti konstruuji sexualitu na pojmech sexuální orientace a sexuální chování včetně historického kontextu sexuality, který významně ovlivnil současné pojetí sexuality v naší společnosti. Dále pak také objasňuji hlavní pojem práce, sexualitu. Závěrem kapitoly se věnuji opět stereotypům, tentokrát však ne v souvislosti s genderovými rolemi, ale pouze jejich dopadem na pojetí sexuality.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V následující kapitole si nejdříve vysvětlíme základní pojmy, které jsou důležité pro pochopení sociálních procesů a fenoménu, které budou následovat ve druhé kapitole.

1.1. GENDER

Jedním z nejzákladnějších způsobů, jak se lidé definují, je, že řeknou: „Jsem muž,“ nebo „jsem žena.“ Vymezuji se tedy vzhledem k pohlaví, které si objasníme v další kapitole. Takový výrok v druhých lidech vyvolá představy určitého souboru vlastností a vzorců chování, které jsou pro dané pohlaví charakteristické. Na základě takové definice si o nich druzí lidé mohou představit, co dělají, jak se oblékají nebo jak se vyjadřují. Z tohoto pohledu je gender společenská kategorie určující maskulinitu a feminitu, kterou lidé konstruují na základě stanoveného lidského pohlaví. Podstatné je si uvědomit, že podobné rozlišování se odehrává nejen mezi jedinci, ale i na úrovni společnosti, ve které žijí. *„Každá společnost svým členům předepisuje určité vlastnosti, způsoby chování a vzorce vzájemné interakce v závislosti na jejich pohlaví“*.¹ Avšak i gender jako společenský jev může být vysvětlen a zkoumán různými způsoby. Záleží na vědeckém přístupu a konkrétním zájmu zkoumání daného předmětu.²

Z obecnějšího hlediska, jak uvádí R. W. Connell, gender znamená kulturní rozdíl mužů a žen na základě biologického rozdělení mezi ženami a muži. Zároveň však upozorňuje, že definice, která bere v úvahu pouze dvojí sféru (mužskou a ženskou), opomíná realitu, která není vždy dvojí. V tomto ohledu zdůrazňuje, jak je důležité zahrnout do konceptu genderu i rozdíly mezi samotnými ženami a muži. Nikdo není stejný jako ten druhý a pouze dvojí pohled na gender toto hledisko naprosto opomíjí. K tomu přidává, že tato definice je konstruována na základě rozdílů mezi pohlavími. Definice založená na odlišnostech vyjadřuje, že kde nejsou vidět odlišnosti, není možné vidět gender. S takovou definicí bychom nebyli schopni rozpoznat genderové charaktery homosexuálních tužeb, založených na genderové podobnosti. Mnoho sociálních procesů je založeno na sdílených vlastnostech žen a mužů než na jejich rozdílech.

¹ RENZETTI. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 21

² Tamtéž. Str 22

Tato upozornění mají sloužit k ujasnění pojmu genderu a zdůraznění, že obsahuje více než dichotomická schémata.³

Musíme rozumět genderu jako sociální struktuře, která je nějakým způsobem uspořádána a ovlivňuje naše každodenní aktivity.⁴ Současně se gender vztahuje na rozdílnou tělesnou stavbu muže a ženy v tom, jak společnost odkazuje na tělesnost a zahrnuje to do sociálních procesů, v rámci kterých se tyto reprodukční rozdíly odráží v sociálním chování. Nyní si díky vysvětlení problematiky definování genderu můžeme vyložit gender bez jakýchkoli paradoxů odkazujících pouze na rozdílnosti. Gender je podle R. W. Connell strukturou sociálních vztahů, která se soustředí na reprodukční (tělesné) rysy, které jsou zahrnuty do sociálních procesů, a soubory jednání jedinců, které je řízeno těmito procesy. Jinak řečeno, gender se týká způsobu, jak společnost pojednává o lidském těle a důsledcích tohoto pojednání v našich osobních životech.⁵

Podobně definuje gender i Amy S. Wharton, která ho vidí jako systém sociálních postupů. Takový systém vytváří a udržuje genderové rozdíly. Současně je důležité zdůraznit, že gender je jak proces, tak i neměnný stav. Jinak řečeno, že je gender neustále vytvářen a reprodukován. Dále, jak již bylo zmíněno, gender není pouze charakteristikou jednotlivců, ale vyskytuje se na všech úrovních sociální struktury. Vše výše zmíněné je obsaženo v pojetí genderu jako systému postupů, které jsou rozsáhlé, propojené a existují nezávisle na jednotlivcích. Zde je důležité upozornit, že jako princip sociální organizace je gender jedním kritickým aspektem, na kterém jsou rozloženy sociální procesy.⁶ Je to organizující princip společenského života, promítá se do pojetí nás samých, do interakcí s ostatními, do dispozic chování jednotlivců i vnímání ostatních. Důležitost porozumění genderu spočívá v tom, že díky němu můžeme porozumět sociálnímu světu, a platí to i na druhou stranu. Bez pochopení sociálního světa nemůžeme porozumět genderu.⁷

V následující části vysvětlím pojem gender na základě biologického pohlaví. Vybavme si jednu klasickou situaci, když jsme byli malé děti a přišli k nám na návštěvu příbuzní nebo sousedé. Ve většině případů jsme si vyslechli, jak se podobáme mamince, tatínkovi nebo

³ CONNELL, R. W. *Gender*. 2002. Str 8,9

⁴ Tamtéž. Str 8,9

⁵ Tamtéž. Str 10

⁶ WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. 2005. Str 7

⁷ Tamtéž. Str 10

vzdálenému příbuznému. Takových situací si zřejmě vybavíme mnoho a nebudou se vždy týkat jenom vzhledu, ale i vzorců chování či vlastností. Takové výroky ukazují, jak lidé chápou dědičnost v rámci jejich vlastního porozumění světa. I my sami občas tento druh vysvětlení vzhledu a chování využijeme. „*Tímto způsobem jsme totiž schopni zdůvodnit si neschopnost sehnat dčiny, které by nám dobře padly, spíše tím, že jsme po matce zdědili silné kosti, než nadměrnou konzumaci.*“⁸ Tímto způsobem jako jedinci předpokládáme, že biologie může i za to, kým jsme sociálně, a často se tak vysvětlují i rozdíly pozorované mezi muži a ženami. Je třeba si uvědomit, že biologické a sociální obsahy se vzájemně ovlivňují.⁹ Proto nyní zmíníme některé případy, jak biologické aspekty ovlivňují gender. Jinak řečeno, budeme se věnovat vztahu biologického pohlaví a sociálního genderu.¹⁰

Začneme tím, jak vůbec pohlaví u jedince vzniká. Většinou se jedinec narodí se šestačtyřiceti chromozomy uspořádaných do třidvaceti párů, přičemž jednu část páru předává matka a druhou část páru otec. Záleží na pohlavních chromozomech (jeden pár chromozomů), jestli se z oplodněného vajíčka vyvine mužský nebo ženský plod. Pohlavní chromozomy běžného muže jsou složeny z jednoho chromozomu X a Y. Běžná žena má dva chromozomy X. Přitom matka vždy předává X, takže záleží na otci, jakou genetickou výbavu předá a tím určí pohlaví dítěte. Po oplodnění se oba druhy embryí šest týdnů vyvíjí stejně. V šestém týdnu začne pohlavní diferenciaci, odstartuje se série pochodů (spojených s hormony), které vedou k vývoji identifikovatelného muže či ženy.¹¹

Avšak jsou jedinci, u kterých dojde k chromozomálním abnormalitám, které různým způsobem ovlivní jejich pohlavní chromozomy. Jako příklad si uvedeme jedince s chromozomem X0, kteří trpí tzv. Turnerovým syndromem. Tito jedinci nemají chromozom Y, a tak se nemohou vyvíjet jako běžní muži. Zároveň jim chybí druhý chromozom X, tudíž nemají pohlavní žlázy a neprodukují ani pohlavní hormony. Jejich vnější pohlavní orgány jsou spíše ženské, a tak jsou ve většině případů vychováváni jako dívky. Podle výzkumů jsou tyto ženy i přes nepřítomnost hormonů velice femininní ve svém chování i vlastnostech. Jedna studie dokonce ukázala, že oproti normálním dívkám, vykazovali mnohem větší zájem o dívčí šaty nebo hračky (panenka) a také projevovali velký zájem o péči o děti. Pro takové vlastnosti

⁸ RENZETTI. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 61

⁹ Tamtéž. Str 61

¹⁰ Tamtéž. Str 62

¹¹ Tamtéž. Str 63

a chování není biologické vysvětlení. Je však pravděpodobné, že se rodiče u dívek snažili nahradit chybějící chromozom zvýšenou snahou vychovat svou dceru výrazně femininní.¹² Tento příklad naznačuje, že vývoj jedince je relativně nezávislý na přítomnosti chybějícího chromozomu a produkci pohlavních hormonů. Jinak řečeno se tyto dívky staly dívkami, i přes biologické abnormality jejich pohlaví.¹³

Z výše uvedeného by někdo mohl usoudit, že člověk, který patří k ženskému pohlaví, bude automaticky patřit k ženskému genderu. To však nemusí být vždy pravda. Být mužem či ženou, je stejně tak záležitostí gestikulace, oblečení, povolání a osobnosti, jako otázkou biologického pohlaví (genitálií).¹⁴ Jak uvádí Ann Fausto-Sterling, označení někoho jako muže nebo ženu je čistě sociální rozhodnutí. Vědecké znalosti nám sice mohou pomoci v rozhodování, avšak pouze naše přesvědčení o genderu může definovat pohlaví.¹⁵

Důkazem toho mohou být antropologické výzkumy různých společností, které zjistily, že každá společnost vymezuje gender jinak. Je faktem, že všechny společnosti vychází z biologického pohlaví, které dává základ, na němž staví gender. To, jak v každé společnosti odlišují jeden gender od druhého, je však záležitostí velmi individuální. V různých kulturách lze tedy najít shodnou diferenciaci mezi mužem a ženou v různých podobách genderu.¹⁶ Gendery nemusí být výlučně jenom dva. Například *homosexuální muž může mít jiný gender než muž heterosexuální*,¹⁷ neboť každý z nich se může ztotožňovat s jinou představou mužství. Existuje společenství v Latinské Americe, kde rozlišují dvě pohlaví, ale tři gendery: gender ženský, mužský a poslední gender reprezentuje žensky působící homosexuální muž. Ženský gender se v této kultuře vyznačuje sexuální pasivitou, zatímco mužský gender aktivitou. Třetí typ genderu je spojením oněch dvou, tedy tvoří jej sexuálně pasivní muži. Vzhledem k tomu,

¹² RENZETTI, CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 64,67

¹³ Tamtéž. Str 73

¹⁴ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 121

¹⁵ FAUSTO-STERLING, Anne. *Sexing the body: gender politics and the construction of sexuality*. 2000. Str 3

¹⁶ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 121

¹⁷ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 30

že počet genderů je daný sociálně, bylo by jen otázkou, kolik druhů bychom našli v naší společnosti, teoreticky jich může být až nekonečně mnoho.¹⁸

Mužství a ženství je považováno za biologický fakt, se kterým se narodíme, a okolí nás také vnímá jako muže nebo ženy bez ohledu na naše postavení ve společnosti. Mužství nebo ženství určuje, jaké máme nebo nemáme mít schopnosti, z čehož vyplývají povinnosti a předpoklady, které musíme splnit. Pohlaví je nezpochybnitelné, nekonstruujeme ho, ale stavíme na něm (jak už bylo zmíněno výše).¹⁹ Přitom je důležité si uvědomit, že v reálném životě rozlišujeme právě podle genderu, ne pohlaví. Bereme v potaz, jak se lidé oblékají, nosí-li make-up, jak gestikulují, to vše je nám dáno sociálně. Právě tyto sociální znaky si spojujeme s určitým pohlavím, a to už od dětství. V dětské literatuře i jeho okolí jsou lidé rozlišováni dle oblečení nebo povolání. Jsme schopni odlišit chlapce od dívky, aniž bychom je viděli nahé.²⁰

Gender hraje v tomto případě primární roli pro odvození pohlaví, a to nejen pro děti, ale i dospělé.²¹ Genderové znaky jsou velice důležité, proto se je jako jedinci učíme, abychom je rozeznali u druhých, ale také abychom je my sami mohli dávat najevo. V sociálním jednání tudíž nelze pohlaví od genderu oddělit, tvoří spolu jakousi jednotu.²² Obecně platí, že biologické funkce jedince mají být ve shodě s kulturními znaky. Pokud by se tedy například osoba mužského pohlaví chovala podle vzoru ženského genderu, zpochybňovala by tím své pohlaví a její mužské pohlaví by nemuselo být rozpoznáno.²³ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že „mnohé z toho, co jednoznačně považujeme za přirozené, tak je někdy více, jindy méně sociálně zkonstruované.“²⁴

1.2. GENDEROVÁ IDENTITA

Přirazovat se k určité kategorii lidí, nebo být charakterizován určitými nálepkami, je porozumění, které začíná celkem brzy v životě jedince. V rámci genderové identity dítě chápe svůj gender kolem druhého a třetího roku života. Genderová identita je často definovaná jako elementární existenční porozumění mužství a ženství. Někteří jsou přesvědčení, že toto

¹⁸ Tamtéž. Str 30,31

¹⁹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 32

²⁰ Tamtéž. Str 34

²¹ Tamtéž. Str 34

²² Tamtéž. Str 34

²³ Tamtéž. Str 35

²⁴ Tamtéž. Str 36

porozumění genderu je neměnitelné a je dáno biologicky. Druzí však zdůrazňují, že kulturní normy mohou umožnit větší, či menší variace definic genderu.²⁵ Definováno jiným způsobem, genderová identita je pochopení sexuální skupiny, mužské nebo ženské, ke které jedinec patří. Je to psychologická záležitost postavená na biologických strukturách a interpretaci jejich významů.²⁶ Je jisté, že intenzita socializace působí na jedince a jeho definování pohlaví. Studie například ukázaly, že rodiče mluví o svých narozených dětech odlišně v rámci funkce genderu. Dcery vidí spíše jako jemné, zatímco synové jsou lépe koordinovaní. Učitelé také vidí dívky a chlapce rozdílně, a to už od předškolního věku, kdy mají možnost se zapojit a ovlivnit jejich chování. U dívek se například více dožadují, aby mluvily tiše. Z toho vyplývá, že genderová identita se vyvíjí ve společenském kontextu. V tomto kontextu jsou reprezentovány již zavedené představy o genderu, které se aktivně podporují.²⁷

Je důležité zdůraznit, že koncept genderové identity zahrnuje mnohem víc než pouhé označení mužského a ženského. Obsahuje více než biologické znaky, patří sem: zájmy a aktivity, osobní a společenské vlastnosti, společenské vztahy, způsob komunikace a hodnoty. Dívčí genderová identita tak může zahrnovat hraní s panenkami a pobízení k péči o mladší děti. Chlapecká genderová identita zdůrazňuje sporty a soběstačnost. Je však jasné, že ne všechny dívky a chlapci si přivlastní tyto nebo jiné genderové charakteristiky. Ve skutečnosti individuální souhrn genderově souvisejícího chování se významně liší z osoby na osobu.²⁸ Vše, co od dětství přijmeme za součást vlastní identity, se v průběhu života může změnit, můžeme přijímat další identity (stát se matkou a otcem), o některé přijít (odejdeme do důchodu) nebo je úplně zamítnout.²⁹ U transgender jedinců se vlastní identita pohybuje na genderové ose maskulinity a feminity. Jedná se o jedinečné specifikování pohlaví. To znamená, že jedinec se v tomto ohledu může a nemusí nějakým způsobem identifikovat sexuálně (jako bi-, hetero-

²⁵ WORELL, Judith (ed.). *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. 2001. Str 1065

²⁶ RATHUS, Spencer A. *Human sexuality*. 1983. Str. 293

²⁷ WORELL, Judith (ed.). *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. 2001. Str 1065

²⁸ Tamtéž. Str 1065

²⁹ Tamtéž. Str 1066

apod.). Jedince, který se rozhodne podstoupit operaci pohlaví, musí také opustit dosavadní identitu a převzít novou identitu. Tento fakt dokazuje pružnost identity.³⁰

Ze všeho, co bylo zmíněné výše, je jasné, že i sexuální projevy jedince jsou z velké části sociálně zkonstruované. Naše chování, i to sexuální, je utvářeno společností. Stejně tak pohlaví. Pokud se chováme jako žena nebo muž, může to být z části dáno ženskou a mužskou přirozeností, pravděpodobněji je to však dáno výchovou a společenským očekáváním. Do toho spadá i vliv společnosti na to, zda se cítíme být ženou či mužem. „*Naše pohlavní role a pohlavní identita, způsob, jak sami sebe chápeme a jak vnímáme své tělo, jsou do značné míry ovlivněny sociálně*“. ³¹ Je důležité zdůraznit, že přírodní a kulturní či sociální vlivy nemusí být přísně odlišné, mohou se vzájemně ovlivňovat i posilovat. Z tohoto důvodu je obtížné určit, zdali se jedná o chování biologické, nebo sociálně dané.³²

1.3. SOCIÁLNÍ A GENDEROVÉ ROLE

Už jako malé děti se všemu učíme skrze role, které nám jsou přiděleny (role dcery/dívky, syna/chlapce).³³ Sociální role je „*souhrn očekávaných jednání vůči jedinci, který zastává určitou sociální pozici*“.³⁴ Jedinec se učí sociálním rolím v procesu socializace. Sociální role jsou proměnlivé, výsledné pojetí role může být pozměněno nebo přizpůsobeno samotným jedincem.³⁵ Jinak řečeno, sociální role jsou sdílená očekávání k chování lidí, kteří zaujímají určitou sociální pozici nebo jsou členy konkrétní společenské kategorie. Oproti tomu genderové role jsou sdílená očekávání chování týkající se lidí na základě jejich sociálně identifikovaného pohlaví. Podle teorie sociálních rolí, odlišnosti v chování na základě pohlaví vycházejí z rozdělování mužů a žen do sociálních rolí v rámci společnosti. Současně jsou tyto role uspořádány tak, že u žen se předpokládá zaměření spíše na rodinu – žena v domácnosti, pečovatelka o děti. Zatímco muži zaujímají role spíše jako živitelé rodiny.³⁶

Takové rozdělení mužů a žen do sociálních rolí je produktem proměnlivých faktorů reprezentovaných sociálními, ekonomickými, technologickými a ekologickými složkami

³⁰ Tamtéž. Str 1066

³¹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 23

³² Tamtéž. Str 27

³³ Tamtéž. Str 16

³⁴ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 2001. Str 207

³⁵ Tamtéž. Str 207

³⁶ WORELL, Judith (ed.). *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. 2001. Str 1069, 1070

přítomnými ve společnosti. Navíc jsou také produktem přirozených pohlavních rozdílů reprezentovaných fyzickými vlastnostmi a chováním každého pohlaví. Zejména schopností žen rodit děti a pečovat o kojence a u mužů velikost, rychlost a síla. Tyto fyzické rozdíly ovlivňují role, kterými muži a ženy disponují, protože určité aktivity jsou lépe naplněny jedním pohlavím. Rozdílné pozice muže a ženy v sociální struktuře, které vyplývají z dělby práce, ustoupily pohlavně diferenciovanému chování prostřednictvím různých procesů. Jedním z těchto procesů je formování genderových rolí.³⁷

Od lidí jsou skrze genderové role očekávány určité charakteristiky, které je vybavují pro vykonávání typických úkolů. Díky tomuto procesu genderové role řídí sociální chování.³⁸ To samozřejmě zahrnuje i sexuální chování, ženy a muži se obecně ztotožní s rolemi a chováním, které je od nich očekávané. To se například týká toho, že od mužů (nikoli od žen) je očekávána iniciace k sexuální aktivitě. Samozřejmě existuje nepřeborné množství rolí, s kterými se jedinci ztotožňují. Jako příklad si můžeme uvést mladou ženu, která je na rande. Tato žena se buď může rozhodnout hrát roli „hodné holčičky“, nebo roli dívky, která si ráda užívá. Všichni kombinujeme nespočet rolí v každodenním chování a jednání včetně sexuálního chování.³⁹ Margaret Mead⁴⁰ v této oblasti učinila významné studie genderových rolí v jiných kulturách než té vlastní. Předpoklad pro studii byl, že se genderové role významně odlišují v jednotlivých kulturách. Tedy, že muži a ženy hrají odlišné role v sexuálních vztazích mimo naší společnost. Tyto předpoklady byly studií potvrzeny. Mead objevila několik společností, kde dívky začínají jakýkoli milostný poměr, například Maori, Kwoma na jihu Tichého oceánu.⁴¹

Už malé děti vnímají rozdíl mezi pohlavími, tedy rozdíl mezi mužskou a ženskou rolí. Ještě než je dítě schopno označit samo sebe jako „kluka“ či „holku“, získává od svého okolí neverbální signály. Ženy se zpravidla chovají k dětem jinak než muži. Ženy jinak voní, jinak se oblékají, mají jiný účes než muži a tím dítěti dávají vizuální oporu pro rozlišování. Ve dvou letech už dítě dokáže zařadit sebe samo i lidi v jeho okolí. Do pěti až šesti let si však není

³⁷ WORELL, Judith (ed.). *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. 2001. Str 1069, 1070

³⁸ Tamtéž. Str 1069, 1070

³⁹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 15

⁴⁰ MEAD, Margaret. *Sex and temperament in three primitive societies*. 1935 in HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 23

⁴¹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 23

schopno uvědomit neměnnost mužského nebo ženského pohlaví.⁴² Díky tomu, že si osvojujeme mužské a ženské role i sexuální postoje a sklony s nimi spojené v tak brzkém věku, má za následek, že v dospělosti to vnímáme jako danou samozřejmost. Sexuálně odlišným rolím se učíme natrvalo. Obsahem těchto rolí samozřejmě není jenom to, že se naučíme být mužem či ženou. My sami je v každodenních sociálních interakcích vytváříme spolu s ostatními lidmi. Nejenže je stále vytváříme, my ty role mnohočetným způsobem reprodukuje.⁴³ Podobné studie ukazují, jak je důležitá kultura a její studium ve formování našeho sexuálního chování, které ukazuje na základě výsledků, že lidské sexuální chování není zcela určené biologicky nebo instinktem.⁴⁴

V etapě primární socializace, nejranějšího období dítěte, vidí rozložení světa kolem sebe skrze své nejbližší (rodiče a příbuzní), jež mu ukazují určitý svět, který je zatím neměnný a jediný možný. V období sekundární socializace se dítě poprvé může setkat s jinou realitou, kterou může porovnat s tou, kterou zná od svých nejbližších. Vstupem do mateřské školy a školy se vzdaluje od permanentního dohledu svých nejbližších a noví lidé v jeho okolí, kteří nad ním dohlížejí, mu mohou zprostředkovávat odlišnou realitu. Dítě má v této době již svou vlastní identitu, a i když ji druzí ovlivňují, její základ změnit nemohou. Dítě se dále neidentifikuje s konkrétními lidmi (matka-otec), ale zdrojem identifikace se stávají lidé obecně, tedy společnost. Skrze role, které jsou dítěti zpřístupněny, může být jednání jedince kontrolováno, díky tomu ví, jak se má kdy chovat. Rozumí, jaký je rozdíl mezi rolí dcery a syna, nebo co obsahuje role žáka/žákyně. „*Role reprezentujeme zároveň sami sebe i sociální svět, do kterého naše role patří*“.⁴⁵ Role nám říkají, kam patříme, co máme dělat, ale i co si máme myslet nebo pociťovat. Dokonce i naše emoce prožíváme nebo neprožíváme skrze své role. Například mužská role obecně obsahuje vlastnost, že muži nepláčou. Pokud je mladý chlapec učen tomuto vzoru a přijme ho, ovlivní to jeho emoce v tom smyslu, že je nikdy nebude vyjadřovat.⁴⁶

Zastánci strukturálního funkcionalismu vycházejí ze základní skutečnosti, že ženy a muži se od sebe tělesně liší. Opírají se hlavně o dva základní znaky, tedy že muži jsou stavbou silnější a ženy jsou schopné rodit děti a kojit je. Strukturální funkcionalismus se opírá o tyto

⁴² GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1999. Str 114,115

⁴³ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1999. Str 117

⁴⁴ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 27

⁴⁵ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 15,16

⁴⁶ Tamtéž. Str 17

skutečnosti a zakládá na nich vznik genderových rolí. Každá naše společenská role vyžaduje a má určitá pravidla na způsob chování spojená s danou rolí a naše okolí od nás tyto pravidla očekává. Konkrétně genderové role odkazují na způsoby chování jedinců ve spojení s jejich pohlavím. Podle této teorie lze vyvodit důvod, proč ženy po velkou část dějin byly v domácnosti a jejich úkolem bylo starat se o děti. Pokud je to právě žena, která rodí a následně kojí své dítě, je smysluplné, aby to byly právě ony, kdo bude s dětmi doma a vychovávat je. Můžeme tedy říct, že po staletí byla ženská role určována právě díky její reprodukční schopnosti. Naopak muž určuje jeho role živitele, jak už bylo řečeno výše. S touto teorií však musíme být opatrní, protože tento názor vidí genderové rozdíly jako přirozené, to znamená, jsou odvozené z biologických znaků. Je-li v tomto případě maskulinita a feminita brána jako přirozená, nuluje se tím rozdíl mezi genderem a pohlavím. Muži a ženy tedy nemohou ovlivnit to, jak jednají nebo myslí, to by znamenalo, že snaha o změnu pohledu na maskulinitu a feminitu nemá na reálné chování jedinců skoro žádný vliv. V tomto případě je důležité si uvědomit, že gender je sám o sobě dost tvárný a v průběhu let se různě proměňovala představa o maskulinitě a feminitě, gender je společenské dílo. Není dán biologicky, i když můžeme připustit, že biologické rysy ovlivňují vytváření genderových rolí.⁴⁷

1.4. JAK SE UČÍME GENDERU

Tím se dostáváme obecně k tomu, jak se učíme genderu. Je to právě teorie genderových rolí (předešlá kapitola), která dává rámec osvojení genderu. Tím, že genderové role si osvojujeme skrze socializaci, se učíme zároveň genderu. Učení se genderu je tedy sociální proces. Do tohoto procesu se zapojuje několik důležitých faktorů, které tento proces ovlivňují. V období dětství je to hlavně rodina, později škola a spolužáci nebo vrstevníci, s kterými si děti hrají. Samozřejmě tu velkou roli hrají i média. O těchto faktorech se budeme zmiňovat i v následující kapitole, proto bychom se nyní na osvojení genderu zaměřili z obecnějšího hlediska. Díky obrovskému počtu interakcí, které jsou jedinci zprostředkované skrze zmíněné faktory, se dívky a chlapci učí sociálním normám.⁴⁸ Normy jsou konkrétní pravidla chování určité kultury. Jedinci v dané kultuře se těmito pravidly řídí a všem jsou tyto pravidla známá.

⁴⁹ Kromě norem se jedinci zároveň učí očekáváním na jejich chování. To se učí skrze imitování

⁴⁷ RENZETTI, CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 23

⁴⁸ CONNELL, R. W. *Gender*. 2002. Str 77

⁴⁹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 14

svých vzorů (rodič, učitel).⁵⁰ Dítě má tendenci zařazovat se do stejné genderové skupiny jako je jeho rodič, a tím přijímat jeho/její aktivity, postoje a emocionální reakce.⁵¹

Dítě vede k dodržování daných norem „odměna“, např. když se na něj matka usměje, dostane pochvalu od kamaráda, získá dobré známky. Naopak odchylka od očekávaného chování vede k „trestu“, někdo se na dítě zamračí, pokárá ho a v extrémních případech se dostane do vězení (porušení zákona). S takovou směsí pozitivních a negativních upevněných norem se většina dětí naučí genderově vhodnému chování, které si přenesou i do dospělosti. Ve výsledku o sobě smýšlí, že jsou tím druhem jedince, kterým měli být, a celý proces budou brát spíše automaticky. Ve skutečnosti si vytvořili takové vlastnosti své osobnosti, které jsou společností hodnoceny jako vhodné pro muže nebo ženu, a tím si zvnitřnili společenské normy.⁵²

Je však důležité zdůraznit, že tyto procesy mohou být narušeny. Pokud v rodině např. chybí otec, tak syn nemusí mít dostatečný vzor v blízkém okolí a hledá ho jinde (např. učitel). Dalším důležitým faktem je, že neexistuje pouze jedna genderová role pro dívky a jedna pro chlapce. Je zde mnoho vzorů maskulinity a feminity v současných společnostech. Rozdíly často vznikají díky různosti tříd a etnické rozmanitosti. Za další socializace předpokládá, že osvojení genderu je záležitostí získaných vlastností, avšak je to i záležitostí modelu odlišností genderu, tedy odlišností mezi muži a ženami.⁵³

Nesmíme ani opomenout, že v procesu socializace nejsou jedinci pouze pasivními příjemci norem, ale sami se na procesu aktivně podílejí. Zabývají se genderovým dělením na mužské a ženské, které jim dávají dospělí a někdy ho přijmou, jindy ne. Zároveň sami zkouší sebereprezentaci genderu (starší dívka zkouší lesk na rty) nebo překračují svůj gender (dívka sportovního typu). Tím není myšleno, že není běžné, aby dívky sportovaly. Nicméně je to vlastnost spíše přisuzovaná chlapcům. Je naprosto běžné, že existují chlapci, co nesnáší sport a dívky, které se chtějí stát astronautkou. S tím souvisí, že je možné, že děti zamítnou vzory svých rodičů a mohou se vydat hledat vzory jinde. V otázce učení genderu tedy musíme brát

⁵⁰ CONNELL, R. W. *Gender*. 2002. Str 77

⁵¹ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 135

⁵² CONNELL, R. W. *Gender*. 2002. Str 77

⁵³ Tamtéž. Str 78, 79

v úvahu nejen jedincův rozpor či možnost popření ve vývoji, ale i jedincovu aktivitu v procesu osvojení genderu.⁵⁴

1.5. GENDEROVÉ STEREOTYPY

Nyní se dostáváme k genderovým stereotypům, které jsou jedním z aspektů rozdělení rolí mužů a žen. Neboli dostáváme se k vlastnostem, které jsou spíše typické pro jeden gender, než ten druhý.⁵⁵ Jedním ze základních způsobů, jak si lidé osvojují gender, je skrze genderové role, o kterých se zmiňujeme výše. Genderové role nám v tomto případě dávají základ, ze kterého stereotypy vycházejí. Důvodem tohoto faktu je, že genderové role jsou sociální/kulturní očekávání, které má naplnit jedinec určitého genderu. Na základě toho si jedinci utvářejí předčasné úsudky k jinému jedinci. Předpokládají, že daný jedinec se bude chovat určitým způsobem a bude mít určité charakteristiky, protože je muž nebo žena.⁵⁶ Jinými slovy: „*genderové stereotypy jsou tedy zjednodušující popisy toho, jak má vypadat „maskulinní“ muž či „femininní“ žena.*“⁵⁷ Lidé většinou uvažují o stereotypech protichůdně, tedy muž nenese žádné rysy ženskosti a naopak. Předpokládá se, že genderové stereotypy jsou obecně platné všem jedincům, neboť charakteristiky jednotlivých genderových stereotypů jsou sdíleny mezi členy určitého pohlaví.⁵⁸

Na stereotypy můžeme nahlížet ze dvou úhlů. Jedním jsou výhody, které nám stereotypy přináší a proti tomu samozřejmě nevýhody. Začneme výhodami. Základní předností stereotypů a pravděpodobně i důvod, proč lidé stereotypy používají, je fakt, že stereotypy nám poskytují informace v situacích, kdybychom tyto informace neměli jak jinak získat. Takovou situací může být, když potkáte muže, kterého jste dosud nepotkali. Z faktu, že je to muž, můžete usoudit, že má pravděpodobně práci, což vám poskytne téma pro začátek konverzace. Šance, že váš úsudek bude správný, je hodně vysoká. V podobném případě můžete potkat ženu a usoudit, že je pravděpodobně ženou v domácnosti a má děti. I v tomto případě máte určité

⁵⁴ Tamtéž. Str 78, 79

⁵⁵ HOFSTEDE, Geert. *Masculinity and femininity: the taboo dimension of national cultures*. 1998. Str 96

⁵⁶ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 320

⁵⁷ RENZETTI, CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 20

⁵⁸ Tamtéž. Str 21

šance správného úsudku, i když úsudek s mužem má větší pravděpodobnost úspěchu. Z tohoto pohledu slouží stereotypy jako návody k poznání někoho, koho jsme dosud nepoznali.⁵⁹

Nevýhodou v takovém případě může být, že ne vždy jsou takové úsudky správné. Muž zmiňovaný výše může být například nezaměstnaný a žena může mít skvělou kariéru. Z toho vyplývá, že nás genderové stereotypy v některých případech vedou k špatným domněnkám o lidech. Dalším problémem je, že mají sklon omezovat lidem příležitosti. Jako příklad si uveďme dívku na střední škole, která má schopnosti se stát jadernou fyzičkou, ale tuto možnost vůbec nemusí vzít v úvahu, protože věří, že jenom muži se mohou stát jadernými fyziky. Podobně chlapec na střední škole, který by byl skvělým zdravotním bratrem, může tuto možnost kariéry zavrhnout, protože si myslí, že je tato práce pouze pro ženy a ostatní by si ho dobírali.⁶⁰

Proces osvojování těchto stereotypů začíná už v dětství. Ve chvíli, kdy si dítě osvojí genderovou identitu a začne samo sebe rozpoznávat jako ženského nebo mužského pohlaví. Toto období je zhruba kolem třetího roku života. Schopnost dítěte rozpoznat samo sebe (self-identity) a zároveň lidí kolem sebe jako ženy či muže, se učí pomocí různých charakteristik, jako je oblečení nebo účes. Díky tomu je schopno přisuzovat tyto charakteristiky daným pohlavím, čímž se učí genderovým stereotypům. Genderové stereotypy odkazují na vlastnosti charakteristické pro každý gender. Příkladem takového stereotypu může být, že dívky jsou klidné. Zároveň si sami utváří představu o genderově vhodných aktivitách, podle nichž vědí, že náklad'ák je hračka pro kluky. Jakmile děti přidělí objektům a aktivitám genderové znaky, využívají těchto znaků jako vodítka k jejich preferencím a očekáváním od druhých.⁶¹ Tento proces lze vysvětlit takto: dívka si uvědomuje, že panenka je něco, co mají dívky obvykle rády, jsem dívka, z toho důvodu budu mít pravděpodobně ráda panenky. Takový způsob uvažování, může být tak dobře naučený, až se stane automatickým.⁶²

Do procesu osvojování genderových stereotypů na základě genderových rolí se zapojuje několik důležitých faktorů, které přispívají k tomu, jak dané vzory jedinci přijmou za své. Prvním faktorem je samotná socializace. Ta způsobuje, že jsou jedinci, kteří se chovají, jak jim přikazuje jejich genderová role. Skrze socializaci nám společnost sděluje, co od nás jako

⁵⁹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. 321

⁶⁰ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. 321

⁶¹ WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. 2005. Str 128

⁶² WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. 2005. Str 128

jedinců předpokládá a co očekává od našeho chování. Samozřejmě už jako děti se socializujeme. Učí nás způsobům chování, které od nás bude očekávané v dospělosti. Proces tohoto učení s sebou nese několik metod osvojení těchto způsobů. Jedním z nich je osvojování na základě odměn a trestů, kdy je dítě odměňováno za chování odpovídající jeho genderu a naopak trestáno, pokud jeho chování neodpovídá jeho genderu.⁶³

Dalším faktorem jsou rodiče. Rodiče hrají významnou roli v utváření povědomí dětí o genderu a rolích. Díky rodičům jsou děti schopné rozeznávat genderové znaky a utvořit si míru s jakou si osvojí genderové stereotypy. Děti mají často tendenci napodobovat chování svých rodičů, čímž se učí vzorcům chování, rolím a stereotypům. Ty pak následně aktivně užívají, a utvářejí si tak informace o věcech a lidech kolem sebe. Jak moc stereotypní jednání přijmou za své, závisí na vlastnostech jejich rodičů. Z toho vyplývá, že děti, které vyrůstají v prostředí, kde gender zaujímá významnou roli v každodenním životě, jsou pak o to více závislé na těchto vzorech genderu v dospělosti. Oproti tomu děti z rodin, kde gender není tak významný pro každodenní život, se na něj nebudou tolik spoléhat.⁶⁴

Další důležitou skupinou jsou vrstevníci. Jakmile děti vyrostou do věku, kdy jdou do mateřské školy a školy, rodiče přestanou být jediní, kdo má na ně vliv. Děti si s vrstevníky hrají a navzájem na sebe působí.⁶⁵ Vrstevníci mají na jedince velký vliv v osvojování genderových rolí a stereotypů. V období puberty, mohou být pubescenti velmi efektivní v prosazování standardů genderových rolí. Například chlapci, který se vyznačuje spíše zženštilostí, se mohou ostatní jedinci posmívat nebo se mu stranit. Jinak řečeno, vrstevníci dokážou vyvíjet velký tlak na shodu genderové role s jedincem.⁶⁶ Kromě toho tu hraje velkou roli, že dívky i chlapci preferují kamarády stejného pohlaví, jako jsou oni sami. Tato preference začíná asi ve třech letech a pokračuje až do dospělosti. To dokazují studie ve školách, které dokázaly, že děti stejného věku preferují k sobě stejné pohlaví.⁶⁷

Upřednostňování kamarádů stejného pohlaví má za následek, že to, co se děti naučí od vrstevníků, je stále v kontextu stejného pohlaví. Chlapci se socializují s chlapci a dívky

⁶³ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. 321

⁶⁴ WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. 2005. Str 129

⁶⁵ Tamtéž. Str 129

⁶⁶ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. 321

⁶⁷ THORNE, Barrie. Gender Play: Girls and Boys in School. 1993 in WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. 2005. Str 130

s dívkami. Z toho vyplývá, že obsah toho, co se naučí, se také odlišuje podle genderu a genderových rolí, s čímž přebírají i genderově diferenciované stereotypy. Důvodů, proč děti upřednostňují kamarády stejného pohlaví, je několik. Jedním z nich může být preference k určitému stylu hraní, které má dané pohlaví společné. Skupina dívek si hraje jiným způsobem než skupina chlapců. Kognitivní teorie předkládají jiné vysvětlení. Tvrdí, že dětská preference ke stejnému pohlaví se vztahuje k obecné tendenci preferovat a více si vážit těch, kteří jsou označení stejným genderem, bez ohledu na styl hraní. Na druhou stranu, existují zde i studie, které tvrdí, že žádná jednotlivá teorie nemůže být dostatečným vysvětlením dětské preference pro kamarády stejného pohlaví.⁶⁸

Jako poslední část této kapitoly si řekneme o některých konkrétních stereotypech, které se ve společnosti vyskytují. Jedním z nejvýznamnějších socializačních činitelů je televize. V televizi nám jsou často ukazovány genderově stereotypní obrazy žen i mužů, a protože je televize zadarmo a dostupná téměř všem lidem, její vliv je nezpochybnitelný. Hlavní zprávou, kterou nám televize předává, je, že ženy nejsou stejně tak důležité jako muži. Z nejrůznějších studií a výzkumů vyplývá, že v hlavním vysílacím čase vidíme v televizi méně žen než mužů. Gerbnerova studie⁶⁹ na Universitě v Pensylvánii dokazuje, že pouze každá třetí televizní role je ženská. Jiné studie došly k závěrům, kde počet ženských postav v televizi vzrostl, ale byla zde větší pravděpodobnost, že dané role budou méně významné než mužské. Podobné je to s věkem postav, které ženy hrají. Ženské postavy jsou většinou mladší a méně dospělé než mužské. Přitom jsou tyto postavy často štíhlé a přitažlivé. Zatímco u mužů je prokázána větší tolerance k jejich postavě. Na druhou stranu je potřeba podotknout, že jsou ženy často zobrazovány jako pracující ženy mimo domov, silné a nezávislé, schopné řešit problémy a jednat narovinu. Muži jsou dnes zobrazováni jako ideální rodinné typy. Jsou to citliví muži, kteří jsou oporou své ženě a jsou ochotní se podílet na domácích pracích a péči o děti. Přesto všechno genderové stereotypy stále vládou televizi.⁷⁰

Stejně jako televize i v knihách je velice běžné, že se ženy a muži vyznačují vzájemnými odlišnostmi. Například knihy od Johna Graye jsou založeny právě na odlišnostech mezi pohlavími, jak už z jejich názvu vyplývá: „Muži jsou z Marsu“ a „Ženy jsou z Venuše“. Gray

⁶⁸ WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. 2005. Str 130-131

⁶⁹ GERBNER, G. Women and minorities on television: A study in casting and fate. 1993 in RENZETTI, CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 193

⁷⁰ RENZETTI, CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str 193-195

tvrdí, že muži a ženy jsou tak moc odlišní, že se až zdá, jako by pocházeli z jiné planety. Díky této přenesené podobnosti měly knihy obrovský úspěch. Takový předpoklad rozdílů mezi muži a ženami je ale velmi přehnaný, až se taková stereotypní prezentace muže a ženy může zdát urážlivá. Z toho důvodu vznikly studie, které se zabývají dopadem stereotypního vnímání na náš život.⁷¹ Jednu z těchto studií provedl F. L. Geis,⁷² který prokázal, že na běžné sociální úrovni se stereotypy stávají standardem pro chování jedinců. Stejně jako knihy, dokonce i reklamy potvrzují obecné stereotypy týkající se ženství a mužství. Zároveň se i významně podílí na transformaci pohledu na ženy a muže. Například reklamy na alkohol, jejichž výrobci se snaží zaujmout širší spektrum spotřebitelů, ukazují ženy v prostředí barů, jak si s kamarádkami dávají sklenku alkoholu. Díky tomuto obrazu společnost přijímá tento fakt jako normální, a tak se přetváří ženský gender neboli je díky tomu běžné, aby ženy pily alkohol.⁷³ Média obecně ovlivňují genderové stereotypy a to, jak si osvojujeme genderové role. Můžeme to postřehnout v populárních písničkách, filmech, knížkách (i dětských) atd. Závěrem je důležité zmínit, že stereotypy jsou stále součástí našeho každodenního života, ačkoli dnes jsou vidět snahy, jak přejít tyto stereotypy a nezobrazovat muže a ženy v zavedených stereotypních obrazech, jak už bylo nastíněno výše.⁷⁴

⁷¹ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 1,2

⁷² GEIS, F. L. Self-fulfilling prophecies: A social psychological view of gender 1993 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 2

⁷³ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 30

⁷⁴ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 322

2. SEXUALITA

Sexualita je velmi souhrnná a komplexní oblast, která se těžko identifikuje samostatně. Lze ji těžko definovat jako samostatný fenomén, pro lepší pochopení sexualitu vysvětlím skrze její dílčí pojmy, které si nyní pro pochopení sexuality vysvětlíme.

2.1. HISTORIE KONSTRUOVÁNÍ SEXUALITY

Na úvod poukáži na pojetí sexuality z historického hlediska. Historické studie ukazují značné rozdíly v tom, jak se přistupovalo k sexuálnímu chování a pojetí mužských/ženských rolí, než je známe dnes. Období doby kamenné ukazuje skrze umění, které v té době vzniklo, ženy schopné rodit děti a zachovat rod. Za což byly zbožňované a uctívány zhruba před 20 000 lety. Primitivní sochy a vyřezávané portréty ukazovaly ženy s velkými nadry, zaoblenými boky a nápadnými pohlavními orgány, čímž zdůrazňovaly ženskou roli, roli reprodukční a zároveň to zobrazuje ignoraci k mužskému přínosu do reprodukce. S rolnickou společností, si lidé začali být vědomi mužské role v reprodukci a s tím uctívat mužský pohlavní orgán. Penis byl oslavován v umění a jeho symbol hrál roli v náboženských rituálech ve starověkém Egyptě, antickém Řecku a později Římě.⁷⁵

V antickém Řecku nebyla nijak sexuální aktivita omezena, protože samotní řečtí bohové dychtili po sexuálních dobrodružstvích. Řekové se o svých sexuálních zájmech vyjadřovali velmi otevřeně. Ženy byly příkladem půvabu a smyslnosti, ne reprodukce. Řekové viděli muže a ženy jako bisexuální nebo sexuálně vstřícné oběma pohlavím. Díky tomu bylo i homosexuální chování považované za běžné. Oproti tomu římská společnost byla o něco usedlejší. Rodina byla považována za zdroj síly impéria. Ženy sice víc sdílely společenský život se svými muži, ale homosexualita byla brána jako ohrožení římské rodiny a žen. Z římské kultury bylo převzato do západní společnosti mnoho sexuálních termínů, jak naznačují jejich latinské kořeny. Například felace (orální sex) z latinského fellare (sát).⁷⁶

Sexuální morálka si v naší společnosti prošla značnými změnami. Podepsalo se na ni hlavně judeo-křesťanské pojetí sexuality, kdy sex měl sloužit pouze k reprodukci. Křesťanská tradice označovala jakékoli sexuální chování za špatné. Pokoušeli se omezit sexuální život pouze na manželské lože. Křesťané viděli pokušení těla jako rozptylující činnost od primárního

⁷⁵ RATHUS, Spencer A. *Human sexuality*. 1983. Str 5-6

⁷⁶ Tamtéž. Str 7-9

lidského účelu, tedy dosáhnout jednoty s Bohem skrze duchovní život. V rámci takového pohledu, určovali křesťané mnoho pravidel týkajících se sexuality. Od nevěst bylo vyžadováno panenství a masturbace nebo prostituce byl těžký hřích. Dokonce i manželský sex byl hříchem, i když byl nezbytný a byla doporučována pouze misionářská poloha (muž je nahoře). Nejideálnějším způsobem života byl celibát neboli život bez jakéhokoli pohlavního styku. Rozvod nepřicházel v úvahu, nespokojenost s manželkou vypovídala o sexuálním neklidu, tedy hříchu. Rozvázání svazku by mohlo poškodit sociální strukturu, která podporovala církev. Obecně v této době jakýkoli druh sexuální aktivity byl hříšný a manželský sex byl v pořádku, jenom pokud toho dotyčný litoval.⁷⁷

Nyní už se oblast sexuality nezdá tak zapíranou a nevýznamnou aktivitou, jako to bylo dříve. Naopak se sexualita hodnotí jako důležitá součást jedincova bytí. K tomu pomohli mnohé studie, které se zabývali i tématy jako: rodina, manželství, homosexualita, ženská tělesná stavba a zdraví nebo plánované rodičovství. Středem zájmu se tak stal proces biologické reprodukce a sociálního působení na muže a ženy projevující se ve vzájemných interakcích. Díky tomu víme, že je sexualita formována hlavně sociálně a obsahuje mnoho forem (sexuální orientace, sexuální chování), o kterých se zmíním v následujících kapitolách.⁷⁸

2.2. SEXUÁLNÍ ORIENTACE

Jedním ze zásadních pojmů, jak lze sexualitu vysvětlit je sexuální orientace, která je významnou součástí sexuality a identity. Pro většinu z nás je sexuální orientace spojena s pojmy – heterosexuality nebo homosexualita, k čemuž se postupně dostaneme v následujících stránkách. Pojem sexuální orientace v sobě zahrnuje, jak už z názvu vyplývá, sexuální nebo erotickou přitažlivost k osobám stejného nebo opačného pohlaví. V odborné literatuře se většinou o sexuální orientaci hovoří v sexuálních pojmech ve spojitosti s homosexualitou či bisexualitou. Navzdory tomu v rámci heterosexuálních vztahů se zdůrazňuje i emocionální stránka jakou součást jedincovy sexuality a sexuální interakce. Citová stránka se často u homosexuálů a bisexuálů přehlídá, a to i přesto, že pro mnoho jedinců je důležitým hlediskem

⁷⁷ RATHUS, Spencer A. *Human sexuality*. 1983. Str 10

⁷⁸ WEEKS, Jeffrey. *Sexuality*. 1997. Str 19-25

v jejich vztahu. Sexuální orientaci můžeme z tohoto kontextu definovat jako erotickou a zároveň emocionální přitažlivost k druhému člověku.⁷⁹

Jinými slovy sexuální orientace „označuje sexuální preference osob stejného či opačného pohlaví, případně obou pohlaví.“⁸⁰ Stojí za zmínku, že přístup k sexuální orientaci se historicky významně proměňoval. Nejdříve byla pojímána jako bipolární (duální) kategorie. V rámci této kategorie jedinci mohli být buď jednoznačně heterosexuální, nebo jednoznačně homosexuální. Přičemž se předpokládalo, že všichni jedinci jsou stejně heterosexuální a stejně homosexuální.⁸¹ Nesčetné počty výzkumů však dokazují, že sexualita je mnohem komplikovanější a nesnadno stanovitelná. To dokazuje přítomnost jedinců, kteří jsou přitahováni (sexuálně i emočně) jak ženami, tak muži. Bisexuálové ovšem mohou svou sexuální orientaci vyjadřovat mnoha způsoby. Mohou navazovat vztahy současně s ženami i muži nebo mít vztah s jedincem jednoho pohlaví a následně s jedincem druhého pohlaví.⁸²

Na základě bipolární kategorie Kinsey⁸³ provedl v 40. – 50. letech minulého století výzkumy, které zjistily, že určité procento mužů a žen má ve své sexuální nebo erotické historii zkušenosti s osobami stejného pohlaví. Tedy jejich chování nebylo výlučně heterosexuální (homosexuální). Těmito výzkumy se začalo na sexuální orientaci nahlížet jako na kontinuum. Na jednu stranu můžeme umístit výhradně heterosexuální jedince, na druhou stranu výhradně homosexuální jedince. Mezi těmito póly je prostor, kde se jedinci mohou střetnout s různými stupni projevů sexuálního chování. Stupně projevů mohou být v různém rozsahu od lásky, přes fantazii, až po erotické touhy. Takový přístup v minulosti znehodnocoval bisexualitu jako pouhý rozmar nebo experimentování. V současnosti je však bisexualita hodnocena jako rovnocenná sexuální orientace. I nadále je ale běžné v laické veřejnosti duální chápání

⁷⁹ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditel'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 13

⁸⁰ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 16

⁸¹ Tamtéž. Str 17

⁸² RENZETTI, CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003 Str 248

⁸³ KINSEY, A. C., Pomeroy, W. B., MARTIN, C. E. *Sexual behaviour of the human male*. 1948, *Sexual behaviour of human female*. 1953 in ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditel'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 14

sexuální orientace. Potom se jedinec, který příležitostně experimentuje (experimentoval) s osobami stejného pohlaví, může stále považovat za heterosexuála.⁸⁴

Avšak představa, že se jedinec takto v průběhu života posunuje na jakési přímce mezi heterosexualitu a homosexualitou, se ukazuje jako nedostatečná. Pro uchopení sexuální orientace se proto objevilo dvourozměrné schéma, které zohledňuje sexuální chování, touhy i identitu. Michael D. Storms⁸⁵ tak přichází s teorií sexuální orientace jako pole. Tato teorie zahrnuje nejrůznější míru sexuální přitažlivosti jedince k mužům i ženám. Zároveň bere v úvahu sociální a kulturní hlediska sexuality. „*Pro určení sexuální orientace se proto velice často používají následující tři kategorie – afektivita, chování a (sebe)identifikace*.“⁸⁶

2.2.1. HETEROSEXUALITA

Heterosexualita je v naší společnosti dominantní orientací. Udává ve společnosti závaznou normu, čímž určuje některé hodnoty. Heterosexualita je chápána jako přirozená a jediná originální. Je považována za jedinou možnou nebo slouží jako předloha pro neheterosexuální vztahy. Většina lidí si v rámci heterosexuality představí pod mužností něco, co by mělo budit obdiv ženám, a naopak pod ženskostí něco, co by mělo upoutat muže. Heterosexualitu často potvrzují svým jednáním i ti, kteří se za heterosexuály nepovažují. Často si tak v běžných interakcích mohou usnadňovat život a zároveň většinová heterosexuální společnost to po nich mnohdy vyžaduje, neusiluje, aby někdo zpochybňoval tuto dominantní instituci.⁸⁷

To ukazuje i spor o registrovaném partnerství. Jeho odpůrci jsou názoru, že by se tento problém dal řešit smlouvou mezi partnery, aniž by se museli zřizovat nové zákony nebo právní instituce, jako je registrované partnerství. Proti tomu argumentují gayové a lesby⁸⁸, že registrovaným partnerstvím chtějí získat oficiální „stvrzení“ jejich svazku. Ze stejného důvodu

⁸⁴ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 14-15

⁸⁵ STORMS, M. D. *Theories of sexual orientation*. 1980 in SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 17

⁸⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 17

⁸⁷ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 76

⁸⁸ V práci budu soustavně užívat tyto výrazy včetně výrazu lesbička a to v bezpříznakovém a nepejorativním porozumění, protože nevnímám tato slova nijak významově nevhodná nebo vyznačující význam nedůležitosti (v pojmu lesbička - zdrobnělina). Zároveň slovo lesba nevnímám jako působící tvrdě nebo negativně, jak se někdo může domnívat.

jako nyní vzniká manželství. Pro odpůrce se tak registrované partnerství stálo ekvivalentem manželství, čímž byla z jejich pohledu narušena heterosexuální instituce.⁸⁹

M. Fafejta uvádí zajímavý pohled na vztah heterosexuality a homosexuality. Tedy, že heterosexualita by nemohla existovat bez homosexuality. Heterosexualita by nemohla být normou, pokud by nebyla homosexualita, tedy pokud by neexistovalo něco, co by normu „porušovalo“. Pokud je ve společnosti stanovena určitá hodnota, musíme ji vůči něčemu vymezit, abychom ji byli schopni definovat. To samé platí pro heterosexuální a homosexuální identitu. Každá *identita se potvrzuje odmítnutím jiné identity*, proto se nemůžeme obejít bez toho, co odmítáme. Podobně se například vymezuje i identita syna, tedy proti identitě dcery. Z historického hlediska se češství vymezovalo vůči němečství apod.⁹⁰

Aby nebyla ohrožena instituce heterosexuality, je homosexualita považována za soukromou preferenci. Někteří lidé, kteří sice tolerují homosexualitu, ale nechtějí se s ní setkat na veřejnosti. Veřejné projevy heterosexuality jsou tak hluboce zakořeněny jako normální, že si jich často ani nevšimneme. Heterosexualita je veřejným pravidlem a privilegiem, proto jakékoli opačné chování je považováno za „neslušné“ a podle názoru některých jedinců by se takové chování mělo udržovat v soukromí. Jde vlastně o to, aby heterosexualita neztratila svůj monopol a s tím i nezmizelo „slušné chování“ na veřejnosti. Právě i díky takovým přesvědčením je heterosexualita „*dominantní sociální institucí naší současné společnosti*.“⁹¹

2.2.2. HOMOSEXUALITA

Homosexualita je často chápána jako opak heterosexuality, jedince přitahují osoby stejného pohlaví, zároveň je vnímána jako paralela k heterosexuality. Ve smyslu, že se člověk s takovou orientací rodí, není to otázka jeho volby.⁹² Homosexualita tedy vyjadřuje erotický zájem o jedince stejného pohlaví, a co je důležité, tento termín se vztahuje rovnocenně na ženskou i mužskou homosexualitu. Zde je nutno rozlišit homosexualitu, jak již byla definována, a sexuální chování. Sexuální chování k jedincům téhož pohlaví nemusí vždy vyjadřovat homosexualitu. Mnoho případů homosexuálního chování ukazuje pouze zvědavost

⁸⁹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 76

⁹⁰ Tamtéž. Str 79

⁹¹ Tamtéž. Str 80,81

⁹² Tamtéž. Str 83

dospívajících jedinců. Dospívající chlapci mohou navzájem masturbovat, například při pohledu na obrázek ženy. Podobně je tomu v případě mužů, kteří se účastní homosexuální prostituce, kdy dovolí klientům orální styk, zatímco fantazírují o ženě. Z těchto příkladů vyplývá, že i přes homosexuální chování je preference jedinců heterosexuální.⁹³ Faktem je, že definovat homosexualitu pouze podle sexuálního chování, jak by samotný název homosexualita mohl naznačovat, je nedostačující. Nejlepší variantou, jak určit homosexualitu, je sebeidentifikace samotných jedinců. Tedy zda se sami jedinci identifikují jako gayové nebo lesbičky.⁹⁴

Většinová společnost homosexualitu považuje za součást jedincovy identity. Homosexualita je také sociálně konstruovaná a jako taková je jednou z institucí, která spoluformuje současnou společnost.⁹⁵ V jiných společnostech se homosexualita pokládá za roli, kterou v určitém momentě jedinec opouští a nadále žije pouze heterosexuálně. V takových společnostech se homosexuální jednání řadí do institucí jako výchova a vzdělání. V naší společnosti se ovšem jednoznačně řadí pod sexualitu. Termín homosexuál vzniká ve stejné době jako pojem heterosexuál. To dokazuje fakt, že heterosexualita potřebuje homosexualitu pro své vymezení. Homosexuál je homosexuálem tím, že se vymezuje vůči heterosexuálovi a naopak. V euroamerickém kulturním prostoru je sexualita vnímána jako podoba reprodukce, ne jako aktivita, jejíž záměrem by mohlo být sexuální uspokojení. Právě z toho důvodu, že sexualita je konstruována jako prostředek k plození, je občas stále důvodem odmítání homosexuality. Oproti minulosti to však dnes vnímáme o dost mírněji.⁹⁶

2.2.3. BISEXUALITA

Bisexuál je osoba, která někdy navazuje vztah s mužem a někdy zase se ženou. Jinak řečeno, navazuje vztah nebo sexuální styk s osobou stejného genderu a někdy s osobou opačného genderu. Je tedy zřejmé, že daný jedinec není výhradně ani heterosexuální, ani homosexuální.⁹⁷ Bisexualita hraje v tomto případě střední variantu mezi homosexuální a heterosexuální identitou. Bisexualita je trvalý, nezvolený stav.⁹⁸ Ve skutečnosti je bisexualita více běžná než například výhradní homosexualita. Tedy v případě, pokud bisexuála definujeme jako osobu, která měla alespoň jednu sexuální zkušenost s mužem a jednu se ženou. Hyde ve

⁹³ RATHUS, Spencer A. *Human sexuality*. 1983. Str 388

⁹⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2006. Str 45

⁹⁵ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 83

⁹⁶ Tamtéž. Str 92

⁹⁷ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 390

⁹⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 2000. Str 18

své knize poukazuje na fakt, že 75 % všech mužů je exkluzivně heterosexuálních a okolo 2 % je výhradně homosexuálních. To nechává velké procento (asi 25 %) pro bisexuální jedince, vezmeme-li v potaz výše uvedenou definici. Samozřejmě se tato statistika musí brát s rezervou, vzhledem k roku, kdy byla stanovena, ale to neznamená, že nemůže poukázat na celkem velké procento lidí, kteří mají určitou homosexuální zkušenost.⁹⁹

Bisexuálové si své partnery vybírají podle osobní přitažlivosti a vlastností, ne podle pohlaví. Je velmi časté, že tito jedinci střídají období heterosexuality s obdobím homosexuality, nebo je jejich náklonost k mužům i ženám souběžná. Pro jedince, kteří se veřejně hlásí k bisexualitě, může nastat několik problémů. V tom smyslu, že je jejich bisexualita sama o sobě zpochybňována, protože se lehce mohou skrýt v heterosexuality.¹⁰⁰ V Hyde je uvedeno, že takové pochyby mohou zastávat i někteří členové gay komunity. Důvodem je pocit zrady, který vyplývá z přesvědčení, že bisexuální jedinci mohou předstírat heterosexuality nebo homosexualitu ve chvílích, kdy to je pro ně praktické.¹⁰¹ Bisexualita je zlehčována a považována za jakousi zástěrku, aby se daní jedinci nemuseli identifikovat jako homosexuální apod. V některých případech je dokonce bisexualita označena za módu či rozmar.¹⁰² I přes takové názory, a to i z řad odborné veřejnosti, že bisexuál je pouze jedinec, který si není jist, které pohlaví má upřednostnit, je bisexualita obecně uznaná jako rovnocenná sexuální orientace.¹⁰³ To dokazují samotní bisexuálové, kteří se za bisexuální označují, a tím existenci bisexuality potvrzují.¹⁰⁴

2.2.4. TRANSGENDER

Termínem transgender se označují lidé, u kterých není jasné jejich pohlaví nebo je absolutně jasné, ale přesto později během svého vývoje začnou daný gender odmítat. Někteří jedinci odmítají své pohlaví a usilují o změnu své anatomie. Obecně, dle sociologických definic mezi transgender jedince patří ti, kteří se odvrátí od očekávání, které společnost utváří na základě jejich biologického pohlaví. Jedinci, kteří podstupují změnu pohlaví, se často dostávají do komplikovaných situací, neboť kromě samotné změny se musí naučit druhému genderu. Touha po dané změně je pro ně tak klíčová, že i svůj nový gender chtějí dát co nejlépe

⁹⁹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 390

¹⁰⁰ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 2000. Str 18,19

¹⁰¹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 390

¹⁰² SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2006. Str 60

¹⁰³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 2000. Str 19

¹⁰⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2006. Str 60

najevo. Často je tak jejich prezentace daného genderu velmi stereotypní. Není ovšem divu, když svou novou genderovou roli nemají zažitou a zpochybnění jejich role by znamenalo zpochybnění jejich rozhodnutí. V tomto ohledu nejsou zas tak veliké obavy na místě. V běžné interakci nikdo nepředpokládá, že jedinec, co se před námi prezentuje jako muž, mužem ve skutečnosti není. V každodenním sociálním kontaktu totiž neusuzujeme gender z pohlaví (nechodíme na veřejnosti nazi), ale pohlaví z genderu. Tedy hodnotíme, jak jedinec mluví, jak vypadá apod. Jinak řečeno, podle toho, jak se jedinec vyjadřuje nebo vypadá (sociální konstrukt) vyvozujeme jeho pohlaví (biologický konstrukt). „*Ze sociální konstrukce vyvozujeme přirozenost*“. Spojení genderu a pohlaví je pro nás velice přirozené a tak pevné, že mu naprosto důvěřujeme.¹⁰⁵

Transgender jedinec ovšem nemusí mít výlučně pouze mužskou nebo ženskou pohlavní a genderovou identitu, může mít od každého něco. U nás, v České republice, touží po úplné a trvalé změně pohlaví asi každý třicátý transgender jedinec. Místo toho jedinci volí drobnější úpravy těla nebo život v jiné genderové roli. Pokud má být jedinec přijat společností, musí si zvolit sociální identitu. Jinak by jeho jednání nebylo srozumitelné a společnost by ho brala jako nevypočitatelného či dokonce nebezpečného. Identita je jedincovi dána už předem, a i když si může vybrat, jak v její oblasti jednat, stejně se jedná o volbu dopředu vymezenou. Obecně potřebujeme vystupovat tak, aby ostatní kolem nás věděli, jak s námi mají jednat, což umožňuje život ve společnosti.¹⁰⁶

2.2.5. INTERSEXUALITA

Intersexuál je jedinec, u kterého není jisté, je-li mužského nebo ženského pohlaví. Pohlaví rozlišujeme na třech úrovních: genetické, hormonální a anatomické. Zařazujeme sem i jedince s vnější mužskou anatomií a ženským chromozomem X nebo naopak (genetická úroveň). Některým jedincům zase chybí jeden chromozom: X0 místo XX nebo mají o jeden navíc XXY. Na hormonální úrovni mají jedinci hormony obojího druhu, tedy jak hormony mužské, tak ženské a to je možné v různých poměrech. Anatomická úroveň vypovídá nejen o vnějším vzhledu jedince, ale i o vnitřní stavbě těla. „*Pokud genetická, hormonální a anatomická úroveň nejsou ve vzájemné shodě, mluvíme o intersexualitě, v překladu mezipohlavnosti.*“ Díky intersexualitě nemusí mít jedinec zdravotní potíže, tudíž si ani svou

¹⁰⁵ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 52, 55

¹⁰⁶ Tamtéž. Str 59

intersexualitu neuvědomuje, v některých případech ale může jít o závažné vady, které je nutno léčit, aby nedošlo k ohrožení života. Problematika u těchto jedinců spočívá ze společenského hlediska v tom, že „*narušují naši představu o přirozené existenci právě a pouze dvou pohlaví*“. Hlavní roli zde hraje právě ona přirozenost. Obecně je platné, že existují pouze dvě pohlaví, víra v takto převládající sociální konstrukci je chápána jako fakt, tak je to dané a nemůže to tedy být jinak. Ve společnosti tedy následně vniká problém, neboť někteří jedinci opravdu nemohou být zařazeni ani do jedné ze dvou genderových rolí.¹⁰⁷

Na druhou stranu je fakt, že v naší společnosti neexistuje místo pro více než dvě pohlaví, jinak jedince ani nemůžeme vychovávat, než jako chlapečka nebo holčičku. Kdybychom se totiž pokusili vychovávat dítě mimo dvougenderový systém, okolí by to nepřijmulo, není schopno to pochopit. Naše společnost je tak silně konstruovaná dvoupohlavně, že ji ani jedinci, kteří do ní nezapadají, nemohou narušit. Následně se společnost snaží jedince zaškatulkovat do jednoho z pohlaví pomocí operativních zákroků a psychologického působení. Důvodem je zde ochrana těchto jedinců před společností, ve které se intersexualita považuje za „zvrácenost“. Dalo by se říci, že k operaci vede společenský předsudek.¹⁰⁸

Identita jedince je založená na jeho pohlaví a sexualitě. Tento fakt vyplývá z euroamerické kultury, o kterou se opírá. K operaci tedy vedou i kulturní důvody, hlavně sociální normy, které nemají místo pro pochopení intersexuality. Je to dáno tím, že už jako děti v rámci socializace jsme přijímaly určité kulturní vzorce založené pouze na dvoupohlavnosti a heterosexuality. Jiné možnosti prostě neexistují a neexistují pro ně ani žádné role či instituce, na jejichž základě by si dítě mohlo budovat svou identitu. Pro intersexualitu nemáme ani jazykové prostředky, ze slov, která používáme, většinou vyplývá i jejich pohlaví. Používáme mužský a ženský rod, i přestože v našem jazyce existuje střední rod, nelze jej použít pro označení sebe sama, protože to má spíše hanlivý význam. Naše pohlaví je nám tedy sděleno skrze slova, jimiž označujeme lidi. Jsem synem, klukem nebo dcerou apod. Z toho vyplývá:

¹⁰⁷ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 39, 40

¹⁰⁸ Tamtéž. Str 41

„Je-li určitá identita nemožná, není to proto, že lidé této identity neexistují, ale protože ji jako identitu nechápeme a nemáme pro její tvorbu prostředky – jazykové, ani jiné.“¹⁰⁹

2.3. SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ

Dalším důležitým aspektem sexuality je sexuální chování. Pojem sexuální chování bývá často ukazatelem sexuální orientace. Je to způsob, jak jedinci realizují sex s náležitým pohlavím. Když mluvíme o sexuálním chování, jedná se o „realizaci sexuálních aktivit“.¹¹⁰ Je pravděpodobné, že sexuální chování vyplývá z pudů a potřeb. Nicméně ho silně ovlivňuje a formuje kultura a společenské normy.¹¹¹ Lidské sexuální chování je současně determinováno biologickými predispozicemi, avšak jeho konkrétní podoby jsou utvářeny právě vnějším prostředím. Do vnějšího prostředí se zahrnuje i proces socializace. Každá osoba se rodí do určitého konkrétního společenství, které se vyznačuje stanovenou sexuální morálkou (normami). Na základě společenských norem jsou utvářeny postoje a chování lidí včetně chování sexuálního. Lidské pudy (sexuální chování) jsou už od počátku dějin regulovány, ať už náboženskými řády nebo zákony. V rámci socializace jsou pak tyto normy předávány rodinou, vrstevníky nebo celou společností (skrze tradice, média). Společnost se dožaduje dodržování těchto norem skrze sankcionování konkrétních projevů sexuálního chování. Přičemž konkrétní projevy chování jsou typické vždy pro určité společenské uspořádání. Z čehož vyplývá, že to co je považováno za „normální“ sexuální chování v konkrétním společenském období, není trvalé pro další období.¹¹²

Důkazy o tom, že sexuální chování je v každé společnosti jiné, nám poskytují antropologické výzkumy. Vezmeme-li v úvahu například incest v naší společnosti, na rozdíl od jiných, není trestný styk bratrance se sestřenicí, za to je trestný styk s dětmi. Naproti tomu existují kultury, které mají naprosto rozdílný pohled na incest. Některé tichomořské kmeny považují za incest pohlavní styk s bratrem matky, ale pohlavní styk s vlastním otcem je

¹⁰⁹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 44, 45

¹¹⁰ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 159

¹¹¹ Tamtéž. Str 159

¹¹² WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 2001. Str 13,14

přípustný. Indický kmen Laptšů považuje za obvyklý sexuální styk dospělého muže s dívkami od šesti let. Podobné sexuální chování by v naší společnosti bylo ze zákona sankcionované.¹¹³

Moderní západní společnost převážně odráží křesťanskou tradici. Pokud mluvíme o tradičních rodinných hodnotách, máme na mysli právě ty křesťanské, ne řecké nebo římské, i když jsou také součástí našeho dědictví. Je však jasné, že většina Američanů a Evropanů zčásti nebo úplně odmítla tyto hodnoty týkající se lidské sexuality. Jsou však i lidé, kteří se s určitou variantou této tradice ztotožnili.¹¹⁴

Na konci minulého století se změnili experti na sexuální chování a teology vystřídali psychiatři. Přičemž některé projevy sexuálního chování byly shledány za nemoc – deviaci. Až s Freudem přišly první snahy o liberalizaci sexuality v odborném diskurzu. Následně Kinsey¹¹⁵ provedl svůj převratný výzkum, kdy se poprvé zkoumalo sexuální chování na základě vyšetření velkých vzorků obyvatelstva. Zjistilo se tak, v jakém věku začíná jedincům sexuální život, jak jsou nevěrní nebo kolik z nich (i přes jejich heterosexuality) má homosexuální zkušenosti. Rozsáhlé vědecké poznání, tak pomohlo společenské postoje uvolnit z tradičních postojů k sexuální morálce. Hormonální antikoncepce sebou přinesla v 60. letech 20. století ženám nezávislost regulovat svou reprodukci. S tím souvisí i objevení penicilinu, který umožnil léčbu syfilidy a kapavky.¹¹⁶

Na základě těchto objevů byla reprodukční funkce sexuálního chování převážena funkcí rekreační. Dokonce se objevovali sexuální manuály pro milenecké dvojice, aby dosáhli co nejlepšího sexuálního uspokojení. Období šedesátých let se vyznačuje snahou o úplnou liberalizaci sexuality, byla propagována volná láska a bojovalo se proti institucím párového manželství a tradiční rodiny. V dalších letech nastoupily další sexuální organizace pro osvobození sexuality a zrovnoprávnění sexuálních menšin. Mezi ty můžeme řadit některé feministické, gay nebo lesbické činnosti. Výše zmíněné zásadně ovlivnilo sexuální morálku, jak jí známe dnes. Dnes se stále zrychluje vývoj dospívání mládeže, snižuje se věk, kdy jedinci začínají sexuálně žít a existuje (oproti minulosti) větší informovanost o sexuálním životě i sexuálních menšinách. Původní omezující postoj k předmanželskému sexu, masturbaci

¹¹³ WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 2001. Str 14

¹¹⁴ RATHUS, Spencer A. *Human sexuality*. 1983. Str 10

¹¹⁵ KINSEY, A. C., Pomeroy, W. B., MARTIN, C. E. *Sexual behaviour of the human male*. 1948, *Sexual behaviour of human female*. 1953 in WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 2001. Str 15

¹¹⁶ WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 2001. Str 15-19

či homosexualitě se liberalizuje. Jaké postoje jedinec zaujme k těmto jevům, nyní záleží více na jeho svobodné volbě, osobních hodnotách a zkušenostech.¹¹⁷

2.4. SEXUÁLNÍ IDENTITA

Pro lepší přiblížení sexuality jako celku se nyní zaměříme na další aspekt, a to sexualitu jako sexuální identitu. Sexuální identita se vztahuje na jedincovo označení sebe samého nebo sebeidentifikaci jako heterosexuál, homosexuál nebo bisexuál apod. Jinými slovy, je to jedincovo pojetí sebe sama nebo sebe samého jako heterosexuála, homosexuála nebo bisexuála apod. Tento termín může také odkazovat na něčí porozumění mužství nebo ženství. Možná může někoho překvapit, že mezi sexuálními identitami jedince a skutečným výběrem sexuálních partnerů může dojít k rozporu. Příklad lze uvést na bisexuálních jedincích, kdy žena sebe samu definuje jako lesbička, ale příležitostně navazuje sexuální poměr s muži. Lze tedy říci, že její výběr partnerů je bisexuální, ale ona sebe samu vidí jako lesbičku. Obecně tedy identita jedince jde do rozporu s jeho chováním. Takové rozdíly mohou způsobit opožděně získané zkušenosti v průběhu formování sexuálního chování a identity jedince. Dalším důvodem takového chování mohou být okolnosti. Představme si například heterosexuálního muže, který se dostane do vězení. Tento muž může ve vězení projevit homosexuální chování a po jeho propuštění se navrátit k heterosexualitě. Z toho vyplývá, že mužovo chování vypovídalo o okolnostech, v kterých se momentálně ocitl.¹¹⁸

Sexuální identita či identifikace může být vnímána jako něco, s čím se jedinec už narodí a v průběhu života si ji dovytváří a nějakým způsobem se projevuje. Na jednu stranu je to velice individuální prožívání, na druhou stranu ji ovlivňuje sociální prostředí, ve kterém se vyskytujeme.¹¹⁹ Už jako malé dítě se každý jedinec setkává se sociální realitou, kterou nijak nemohl ovlivnit. Po několik let jedinci zprostředkovávají realitu jeho nejbližší a pro dítě je tato realita jediná možná, nepochybuje o ničem, co mu jeho nejbližší představují. Toto období jedince označujeme jako primární socializaci. Skrze své nejbližší a vnímání sociálního světa, které je nezpochybnitelné, si utváří svou identitu. V tomto období je podobně utvářeno i naše pohlaví. Za jaké pohlaví nás naše okolí považuje, tím jsme. Pokud dítě ženského pohlaví

¹¹⁷ WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 2001. Str 15-19

¹¹⁸ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 391

¹¹⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2006. Str 23

slýchává: „Ty jsi ale hodná holčička“ a „Tohle holčičky nedělají“, dítě se tím učí, že je holčička a také co smí a nesmí dělat. To vše i v budoucnu bude utvářet jedincovu vlastní identitu.¹²⁰

2.5. SEXUALITA A GENDER

Gender je ovlivněn kulturou a společností, což ovlivňuje jedincovy projevy a sebezpojetí/pojetí mužství či ženství. Utvářejí to, jak se jedinec, muž nebo žena, bude chovat v určitých situacích, jak by měl vypadat, jak by se měl cítit nebo jaké rozhodnutí v určitých situacích učinit.¹²¹ Sexualita a gender mají rozdílné významy, ale v lidských myslích se často pojí dohromady, což ústí k závěru, že gender je vyjádřen skrze sexualitu, a tak má každé pohlaví svou specifickou sexualitu. Nejrůznější autoři jsou toho názoru, že spíše nejsme schopni vidět sexualitu jako věc samu o sobě, pokud sex oddělujeme od reprodukce.¹²² Vztah mezi sexualitou a genderem závisí na identitě jedince. Vyplývá to z faktu, že sexualita je nedílnou součástí identity na osobní i společenské úrovni. Obojí je součástí mužství nebo ženství.¹²³

Jak sexualita ovlivňuje gender a naopak lze ukázat na antropologických výzkumech. Unni Wikan¹²⁴ publikovala článek o kmenu Oman. V tomto kmenu je běžný výskyt mužských homosexuálních prostitutů (xanith). Wikan zjistila, že jsou ve skutečnosti tito prostitutí transsexuální. Daní jedinci jednali a byli klasifikováni jako osoby opačného pohlaví. Dle autorky se jedinci nestanou prostitutky kvůli chudobě nebo segregaci pohlaví, ale protože si zažijí určitou zkušenost a tato role jim poskytuje přístup k další takové zkušenosti. Autorka uvádí, že někteří jedinci, s kterými pracovala, jí prozradili, že toužili vyváznout z mužské role a stát se ženami. Bylo zcela běžné, že jedinci mohli změnit svůj gender a prakticky se stát „ženou“. V případě, že se oženili se ženou a úspěšně naplnili manželské povinnosti, se mohli znovu stát muži. Wikan z toho vychází k názoru, že je to sexuální jednání, které zásadním způsobem stanovuje gender.¹²⁵

Dalším faktorem, jak se sexualita a gender vzájemně ovlivňují, souvisí s tím, jak si ženy a muži osvojují sexuální život a jaké jsou mezi nimi rozdíly. Sexualita je dle Ann Oakley

¹²⁰ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 15,16

¹²¹ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 80

¹²² CAPLAN, Pat. (ed.). *The cultural construction of sexuality*. London: Routledge, 1987. Str 2

¹²³ Tamtéž. Str 20

¹²⁴ WIKAN, U. *Man Becomes Woman: Transsexualism in Oman as a Key to Gender Roles*. 1997 in CAPLAN, Pat. (ed.). *The cultural construction of sexuality*. London: Routledge, 1987. Str 20-21

¹²⁵ CAPLAN, Pat. (ed.). *The cultural construction of sexuality*. London: Routledge, 1987. Str 20,21

chování, které se vztahuje k pohlavnímu spojení. Mezi sexualitou a pohlavím se vyskytuje úzký vztah. Chování se stává sexuálním, pokud se vztah mezi jedinci vyznačuje pohlavním spojením nebo jeho možností. Zda má k pohlavnímu spojení dojít závisí na sklonu jedinců k sexuálnímu chování, takový sklon je u obou individuální.¹²⁶

Obecně vzato se má, že ženy začínají se sexuálními aktivitami později než muži a proto dosahují mužské úrovně pohlavní reakce pomaleji. Podle studie Michala Shoefielda¹²⁷ má za následek rozměr sexuálních zkušeností chlapců a dívek rodinné zázemí. Studie zjistila, že dívky jsou pod mnohem větší kontrolou a dostává se jim mnohem méně příležitostí sexuální zkušenost získat než u chlapců. Srovnání zkušeností mezi chlapci a dívkami dokazuje, že dívky musí vynaložit mnohem větší úsilí překonat vliv rodiny. Aby tedy dívka dosáhla stejné úrovně zkušeností jako chlapci, musí mnohem výrazněji čelit domácímu prostředí, které významně omezuje její sexuální chování. Pokud se dívka vymyká těmto tendencím, je její chování považováno za problémové až delikventní. Tento fakt můžeme považovat za vysvětlení domnělých rozdílů mezi sexualitou obou pohlaví.¹²⁸

Kultura v tomto ohledu hraje také svou roli. Rozdíl, který mezi dívkami a chlapci existuje, může být kulturou posílen, nebo naopak setřen. S nástupem puberty je vyvolána řada sociálních reakcí jak ze strany rodiny, tak i přátel. Tyto reakce se liší v závislosti, zda se jedná o chlapce či dívku. U samotných jedinců také vyvolává odlišné předpoklady k nim samotným. Pro dívku je obecně puberta dobou nebezpečí, z které může vyvážnout přimknutím ke vztahu. Chlapec na druhou stranu prožívá samá dobrodružství a odpoutává se od rodičů. Důkazem toho, jak je lidská sexualita kulturně svázaná, je antropologie, díky níž můžeme pozorovat různé rysy sexuálního chování v jiných kulturách.¹²⁹

Dalším příznakem sexuality se vyznačuje rozdílnost v prahu vzrušivosti u muže a ženy, ta se dává do spojitosti s rozdíly mezi pohlavími. U muže se předpokládá, že se snadněji a mnohem častěji vzruší než ženy. Samozřejmě i stimuly, které vzrušují muže nebo ženy se liší, stejně jako erotická představivost. Zde hraje roli hormon androgen, který ovlivňuje práh vzrušivosti. Pohlavní hormony fungují jako signály, které se přeměňují v pohlavní vzrušení,

¹²⁶ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 80

¹²⁷ SCHOFIELD, M. *The Sexual Behaviour of Young People*. 1968 in OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 83

¹²⁸ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 86

¹²⁹ Tamtéž. Str 86

tento proces ale může být potlačen, a to sociálním učením. Z nejrůznějších studií vyplývá, že rozdílnost vzrušivosti u žen a mužů je často přeceňována, neboť při nejrůznější stimulaci (obrázky, literatura) reagovali muži i ženy podobně.¹³⁰

Rozdíly v sexualitě mužů a žen jsou přikládány několika faktorům: anatomii, funkci hormonů, psychologii, osobnosti jedince a procesu sociálního učení. Z těchto faktorů dle A. Oakleyové jsou opravdu vysvětlující anatomie, hormony a sociální učení. Další faktory totiž vysoce závisí na dané kultuře.¹³¹

2.6. SEXUALITA

První použití termínu sexualita, vzhledem k Oxford English Dictionary se datuje na rok 1800, což naznačuje, že koncept sexuality jako takové vznikl s moderní společností. Pod termínem sexualita lze mít na mysli, jak sexuální chování, tak soubor myšlenek či představ, které se jí týkají.¹³² Sexualitu můžeme definovat jako biologické, naučené, behaviorální, kognitivní a socio-emocionální aspekty reprodukčního a nereprodukčního sexu probíhajícím napříč celým životem. Mezi tyto aspekty spadá sexuální orientace či sexuální chování, které lze pod sexualitu jako takovou zahrnout. Definic ale obecně vzato existuje spousta. Jeden z užších konceptů, vidí sexualitu jako souhrn všech individuálních sexuálních pocitů, přesvědčení, postojů, fantazií a chování. Širší definice zahrnuje do definice sexuality otázky představy o těle, sexuální násilí a zneužívání, city, genderovou identitu, genderové role, fetiš a reprodukční zdraví.¹³³

V moderní západní společnosti je jasné, že něčí sexualita je velmi důležitou součástí identity. Lidé jsou pobízeni se vidět v pojmech jejich sexuality, což je vyloženo jako jádro jich samotných. Avšak co je sexuální v jednom kontextu, nemusí být ve druhém, zkušenost se totiž stává sexuální, pokud dojde k uplatnění společensky naučených významů dané věci.¹³⁴ Sexualita jako taková je často vztahovaná na sex ve smyslu pohlavního styku, zahrnuje však mnohem obsáhlejší oblast, než by se mohlo zdát. Sexualitu můžeme vidět téměř všude, je součástí medicíny, setkáváme se s ní ve škole (sexuální výchova) i v práci, v případě sexuálního

¹³⁰ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 96

¹³¹ Tamtéž. Str 96

¹³² CAPLAN, Pat. (ed.). *The cultural construction of sexuality*. 1987. Str 2

¹³³ WORELL, Judith (ed.). *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. 2001. Str 291, 1006

¹³⁴ CAPLAN, Pat. (ed.). *The cultural construction of sexuality*. 1987. Str 2

obtěžování, a samozřejmě tvoří velkou roli v navazování vztahů.¹³⁵ Sexualitu můžeme označit jako pud, ale je formována sociálně, tedy i sexualita je ovlivňována náboženstvím či morálkou. Právě to, jak a do jaké míry je sexualita ovlivňována, je v každé společnosti odlišné.¹³⁶

Sexualita z pohledu sociologie byla po dlouhou dobu opomíjena, byla totiž považována za biologický pud, se kterým se sociologie nemá co zabývat. Běžná sexualita byla považována za přirozenou a tou sexualitou, která se vymykala „normálnímu“, se měla zabývat kriminologie nebo psychiatrie. V době tohoto vnímání sexuality nikoho nenapadlo, že kromě přirozenosti, ze které sexualita vyplývá, je zároveň ovlivněná společností.¹³⁷ Sexualitu si každý jedinec uvědomuje podle svého a tím pádem se stává součástí naší vlastní identity a prožívání. Kromě toho je i nedílnou součástí kultury a společnosti, jak již bylo nastíněno výše.¹³⁸

Zda mají ženy a muži odlišnou sexualitu, je tématem mnoha rozsáhlých debat. Kulturní vnímání, jednotlivá očekávání a touhy mohou osvětlit předpokládané rozdíly mužské a ženské sexuality. Tyto rozdíly, pokud vůbec existují, pravděpodobně pramení z očekávání. Kultura udržuje vnímání žen jako ty, které se soustředí na city, a muže jako ty, kteří se soustředí výhradně na sexuální aktivitu. Tlak je vyvíjen i na muže, aby měli pohlavní styk často, nezaměňovali lásku s atraktivitou a měli sex s tolika ženami, kolik to jenom jde, protože je to jejich přirozenost. Ženy jsou často viděny jako matky a pečovatelky nebo „atraktivní trofej“ ve vztahu s mužskou sexualitou. Výše zmíněné ukazuje genderové stereotypy a jejich významný vliv na sexualitu, který podrobně rozeberu v následující kapitole.¹³⁹

Bohužel o ženské sexualitě existuje méně znalostí než o té mužské. To je pravděpodobně způsobeno představou dřívější doby, že ženy nejsou tak orientované na sex jako muži. S. Hite¹⁴⁰ předložila zprávu o ženách a lásce. Tato zpráva dává za pravdu tvrzení, že ženy nedokážou tak dobře rozeznat mezi sexuální touhou a city. Mnoho žen mluví o touze po sexu a lásce, avšak Hite svým šetřením zjistila, že 83 % žen účastnicích se jejího průzkumu chtěly

¹³⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 11

¹³⁶ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 8, 9

¹³⁷ Tamtéž. Str 8, 9

¹³⁸ Tamtéž. Str 8, 9

¹³⁹ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 69

¹⁴⁰ HITE, S. *Women and love: A cultural revolution in progress*. 1987 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 69

sex, aby mohly navázat emoční/milostný vztah. Zatímco 13 % svobodných žen, které se zúčastnily, potvrdily, že mají rády bezstarostný sex nebo sex na jednu noc.¹⁴¹

Důvody pro intimitu a způsoby, jak být s někým intimní, se u mužů a žen odlišují. Podobně jako pohledy na to, jak si odůvodňují sexuální aktivitu v partnerství a manželství. Hlavně když ženy často provozují sex, aby dosáhly intimnosti, a muži provozují sex, aby měli sex. L. Margolin¹⁴² udělala průzkum na jedné z univerzit. Požadovala na studentech hodnocení svých partnerů, ať už byli v manželském svazku nebo v partnerství. Konkrétně se zaměřila na scénáře, kdy druhý z páru by se měl zapojit do sexuálního/nesexuálního styku mimo daný svazek. Ženy, které se zúčastnily studie, uvedly, že nevěra je nepřijatelná, jak mezi partnery, kteří jsou ve fázi chození, tak v manželství. Muži na druhou stranu uvedli, že nevěrným nemanželským párům by měla být dána větší svoboda než manželům. Muži tedy ve fázi chození viděli nevěru jako poměrně přijatelnou, ale ženy nevěru považovaly za velmi nepřijatelnou u obou druhů partnerství. Muži také zhodnotili, že manželství je více emočně a sexuálně omezující, a ženy posuzovali manželství a partnerství jako podobné.¹⁴³

Z toho vyplývá, že muži mají jiné standardy pro partnerství a manželství, tedy co se považuje za přijatelné chování v daném svazku. Konkrétně zjištění podporují tvrzení, že muži se ztotožní s rolí k dobývání a k získání zkušenosti v co nejvíce různorodých vztazích. Ženy dělají mezi nejrůznějšími typy vztahů mnohem menší rozdíly v tom, co je vhodné či nevhodné sexuální chování. Z toho můžeme usoudit, že ženy zažívají více emocionálních vztahů než muži.¹⁴⁴

K podobným závěrům došel i Glass a Wright,¹⁴⁵ kteří zjistili, že ženy jsou ochotnější ospravedlnit nevěru z lásky než kvůli sexu samotnému. Autoři vyvodili, že ženy spíše věří, že láska a sex se vzájemně doplňují, a tak, když je někdo zamilovaný, odůvodňuje to i sexuální

¹⁴¹ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 69

¹⁴² MARGOLIN, L. *Gender and the prerogatives of dating and marriage: An experimental assessment of a sample of college students*. 1989 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

¹⁴³ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

¹⁴⁴ Tamtéž. Str. 70

¹⁴⁵ GLASS, S. P., WRIGHT, T. L. *Justifikations for extramarital relationships: The association between attitudes, behaviours, and gender*. 1992 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

poměr. Avšak muži sex od lásky oddělují.¹⁴⁶ Pokud vezmeme v potaz sexuální revoluci, někteří by mohli předpokládat zánik dvojího metru, který prohlašuje, že by ženy neměly být tak sexuálně zkušené jako jejich partneři. Tento dvojí metr můžeme přeložit jako očekávání, co je „přirozená“ ženská a mužská sexualita. Tento postoj předpokládá, že ženy netouží tolik po sexu jako muži a pokud ano, jedná se o abnormálnost. Naproti tomu některé studie ukazují, že takové tvrzení už ve společnosti neexistuje. Na základě takového předpokladu Sprecher a McKinney¹⁴⁷ vyhodnotili literaturu a došli k závěru, že i když tradiční dvojí metr již neexistuje, podmíněný dvojí metr ano. To znamená, že je přijatelné, aby ženy měly pohlavní styk, ale to jenom pokud jsou ve věrném vztahu.¹⁴⁸ Dvojím metrem se myslí tradiční stanovisko naší společnosti na sexualitu, který mladým mužům povoluje různé sexuální aktivity nebo je pomíjí, zatímco ženy za stejné chování odsuzuje a trestá.¹⁴⁹

Oliver a Sedikides¹⁵⁰ provedli studii, kde dotazovaní měli zhodnotit přitažlivost k partnerským a manželským svazkům s partnery s nízkou a vysokou tolerancí. Muž s nízkou tolerancí byl ženami hodnocen jako vhodný pro manželství i partnerství. Pro partnerství byly pro muže nejvhodnější ženy, které se vyznačovaly vysokou sexuální aktivitou, a pro manželství byly vhodné partnerky s nízkou tolerancí. Kvůli těmto různorodým očekáváním týkající se ženské a mužské sexuality mnoho žen skrývá nebo zlehčuje své sexuální chování.¹⁵¹

Pohlavní odlišnosti v sexualitě mohou být vysvětleny aktivitami zaměřenými na samotný sexuální akt. Sexualita je obvykle vyobrazena nebo probírána na úrovni pohlavního aktu. Naskytuje se zde otázka, zda vnímání rozdílů mezi mužskou a ženskou sexualitou vzniká, protože sex se stále definuje čistě v pojmech týkajících se pohlavního styku. Milostná předehra, slovo popisující určité sexuální aktivity jako mazlení, líbání a laskání. To jsou aktivity, které vedou k „hlavnímu činu“, spíše než by byly samy o sobě nezbytnou intimní aktivitou. Mnoho žen touží po dotycích stejně, ne-li více, jako po samotném pohlavním styku. Z tohoto úhlu

¹⁴⁶ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

¹⁴⁷ SPRECHER, S., MCKINNEY. *Sexuality*. 1993 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

¹⁴⁸ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

¹⁴⁹ RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. 2003. Str. 219

¹⁵⁰ OLIVER, M. B., SEDIKIDES, C. *Effects of sexual permissiveness on desirability of partner as a function of low and high commitment to relationship*. 1992 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

¹⁵¹ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 70

pohledu se muži mohou zdát krátkozrací, když pohlavní styk považují za hlavní čin. Hite¹⁵² ve své studii uvedla, že kultura měla na muže tak silný dopad, že jen málo z nich si dokázalo vytvořit vlastní sexuální identitu, která by překročila hranici tohoto dvojího metru.¹⁵³

Pokud zahrneme širší spektrum aktivit a pocitů v definování ženské a mužské sexuality, mohou se tím vymazat některé odlišnosti jako sexuální touha. Fakt, že sexualita nevyplývá nutně pouze z biologického, ale je také sociálně konstruována, měla by být zohledněna při diskuzích o odlišnostech mezi muži a ženami. Představa toho, co znamená být ženský a mužský, charakterizuje naše sexuální očekávání. Většina z toho, co považujeme za „přirozenou“ sexualitu, je ve skutečnosti naučené chování. Touha po citovém spojení nepochybně ovlivňuje stupeň intimity ve vztazích. Jednotlivci usilují o pohodlí a podporu ve vztahu, stejně tak jako o pocit intimity/důvěrnosti, který přichází právě s těmito pocity.¹⁵⁴

2.6.1. SEXUALITA Z MAKRO- A MIKROSOCIOLOGICKÉHO ÚHLU

Jak už bylo řečeno, na sexualitu se dá nahlížet z různých úhlů, proto bych zde ráda předložila makro- a mikrosociologický úhel pohledu na sexualitu. Ze sociálního pohledu je důležité si uvědomit, že se můžeme zabývat sexualitou jako samostatným fenoménem, v realitě však nikdy nestojí sama o sobě, protože se dotýká kultury i společnosti, vždy je tento fenomén ovlivněn dalšími faktory. Z tohoto důvodu na ni musíme pohlížet v kontextu jiných kategorií, jakou je například gender, abychom pochopili její skutečnou formu.¹⁵⁵ Dalším způsobem, který nám může přiblížit postoje k sexualitě, je mikrosociologické a makrosociologické hledisko.¹⁵⁶

Z mikrosociologického pohledu se jedná o sociální interakce mezi lidmi, zájem se upírá na chování lidí v běžném kontaktu, důvod toho určitého chování a jak vzniká sociální porozumění. Z tohoto hlediska může být středem mikrosociologické analýzy například polibek.

¹⁵² HITE, S. *Women and love: A cultural revolution in progress*. 1987 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 71

¹⁵³ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 71

¹⁵⁴ Tamtéž. Str 71,72

¹⁵⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 11

¹⁵⁶ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 95

V rámci tohoto pohledu nás bude zajímat forma polibku, kulturní kontext a zvyková pravidla, nebo zda jde o sexuální akt nebo pouhý pozdrav.¹⁵⁷

Makrosociologický pohled se věnuje velkým sociálním celkům, studuje sociální struktury a tím pádem i společenské normy, zákony, které regulují každodenní interakce lidí. Jinak řečeno na příkladu určují, s kým se smíme políbit a za jakých okolností. Zprvu by se mohlo zdát, že zákony nám přeci neurčují, s kým se smíme políbit, a v některých případech státní orgány nemusí danou věc řešit, ale existují i nepsané společenské normy, které se k dané věci vyjadří. Je důležité zmínit, že oba pohledy se vzájemně doplňují, protože na běžné sexuální chování mají vliv sociální instituce (např. stát, škola, církve).¹⁵⁸

Sociologové John Gagnon a William Simon¹⁵⁹ přicházejí s teorií sexuálních scénářů, která je příkladem mikrosociologického pohledu. Podle této teorie je sexuální chování naučené v rámci procesu socializace.¹⁶⁰ V této teorii se zabývali projevy sexuality v běžném životě a byla pro ně jedním z mnoha naučených vzorců chování. Sexuální scénáře mají vliv na to, co považujeme za deviantní chování, a také určují, kdo, s kým, kdy, jak a co dělá a co vše to znamená. Určují, která sexualita je správná a která ne, za jakých okolností se může sex provádět, kdy se můžeme vzrušit a kdy ne, proč a za co se máme stydět a za co ne atd. Zde hraje biologický faktor významnou roli, ne však výhradní. Sociální scénáře tedy spoluvytváří naše chování společně s biologickými pudy a instinkty.¹⁶¹

Sexualita je ze společenského hlediska formována hlavně prostřednictvím zákazů, ale za jistých podmínek může společnost sexualitu i přikazovat. To se týká například mladého novomanželského páru, který by byl bez sexuality považovaný za nenormální. Společnost také vymezuje, co je sexuální. Samotný sexuální akt má svůj scénář. Scénáře se učíme a existuje jich nespočetné množství, podle nich reagujeme na vzniklou situaci, ve které jsme se ocitli a dál jí potom dovytváříme. Na základě vlastní sociální zkušenosti vytváříme další scénáře. Podle nich se řídíme a víme, co je dovolené a co nikoli. I přesto, že se scénářům musíme učit, stále do nich přidáváme kus sami sebe, kousek své osobnosti, zkušenosti, tudíž participují na našem

¹⁵⁷ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 95

¹⁵⁸ Tamtéž. Str 95

¹⁵⁹ GAGNON, J., SIMON, W. *Sexual Conduct: The Social Sources of Human Sexuality*. 1973 in FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 96

¹⁶⁰ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 96

¹⁶¹ Tamtéž. Str 96

chování, ale neurčují ho. Díky tomu získáváme prostor, kde se můžeme svobodně rozhodnout a vytvořit si individuální scénáře založené jen na osobách účastnících se aktu.¹⁶²

Zajímavé jsou vydatné rozdíly mezi homosexuálními a heterosexuálními scénáři při navazování vztahů. U heterosexuálních scénářů je vše veřejně známo. V průběhu socializace se jedinci dozví, jak se druhému dvořit či jak se chovat sexuálně. Tyto věci se můžeme dozvědět od rodičů, ve škole nebo od kamarádů. Více podstatný je dále fakt, že heterosexuální scénáře jsou součástí pop-kultury (už jenom v pouhé reklamně). Scénáře vídáme v časopisech, knihách, filmech a v televizi. Tento fakt ale neplatí u homosexuálních scénářů. O těch se téměř nedozvídáme. A tak mají heterosexuálové značnou výhodu, neboť získávají nejrůznější množství taktik a strategií, jak se dvořit druhému pohlaví.¹⁶³

V případě homosexuálního dvoření má daný jedinec žádný nebo minimální návod, jak takový proces může probíhat. Největším problémem v takové situaci je, jak se vyrovnat s odmítnutím, pokud si daný jedinec nevybral toho správného, co se týče sexuální orientace. V takovém případě může nastat i situace, že se objekt zájmu bude cítit dotčen, že se mu dovoluje dvořit homosexuál. Z toho důvodu musí homosexuál tvořit nejrůznější strategie a využít jiné možnosti, jak se s někým seznámit.¹⁶⁴

2.6.2. SEXUÁLNÍ INTIMITA

Při uvážení pojmů jako vztahy, intimita a pohlavní rozdíly, lidé často zmiňují sexuální intimitu.¹⁶⁵ Obecně pod pojem intimita zahrnujeme buď intimitu jako produkt nějakého vztahu, nebo intimitu jako proces. Intimita není neměnná, proto může být viděna jako proces, kterým daný pár posouvá svůj vztah a komunikaci na komplexnější stupeň, a to na základě názorů, emocí a chování. Intimita tak představuje vzájemné působení jedinců, tedy to, co partneři mají a co dělají (již zmíněný proces).¹⁶⁶ Není žádným překvapením, že každý jedinec může intimitu

¹⁶² FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 97

¹⁶³ Tamtéž. Str 97

¹⁶⁴ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str 98

¹⁶⁵ Sprecher, McKinney in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 67

¹⁶⁶ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 48

charakterizovat jiným způsobem. Obecně může být hodnocena z pohledu emocí, poznání nebo chování. Konkrétně sexuální intimita zahrnuje i fyzickou blízkost jedinců.¹⁶⁷

V této oblasti jsou tvrzení vyobrazena převážně stereotypně. Hlavně z hlediska toho, co muži a ženy údajně hledají, pokud jde o intimitu a intimní vztahy. Takže muži obvykle usilují o sexuální intimitu ve vztazích, zatímco se snaží vyhnout emocím, vzájemné závislosti a blízkosti. Na druhou stranu ženy usilují o emoční spojení a vzájemnou závislost. Několik zjištění naznačuje, že muži a ženy přistupují odlišně k sexuální intimitě. Jedna studie¹⁶⁸ zahrnující vysokoškolské studenty i čerstvě oddané páry zjistila, že ženy preferují sexuální aktivitu, která zahrnuje lásku a intimitu v obecném smyslu, ale muži preferují sexuální aktivitu jako formu vzrušení, která je s ní spjata. Studie Brigmana a Knoxe¹⁶⁹ zjistila, že 67 % vysokoškolských studentek a studentů, kteří navázali sexuální styk během posledních 3 měsíců tak udělali, aby projevíli a sdíleli emoční intimitu nebo sexuální intimitu. Ženy většinou navázaly pohlavní styk hlavně z důvodu dosažení emoční intimity/spojení, ale mužům šlo spíše o uvolnění sexuálního napětí, tedy spíše o sexuální intimitu. Toto zjištění se shoduje s jinými výzkumy, které tvrdí, že ženy si spojují sex s emocionálním spojením a muži si spojují sex s přirozeným tělesným spojením.¹⁷⁰

2.7. STEREOTYPY V OBLASTI SEXUALITY

2.7.1. STEREOTYPY MUŽŮ A ŽEN

Genderové role a sexualita na sebe vzájemně působí. To má za následek, že obsah genderových rolí určitým způsobem ovlivňuje sexualitu, jak už bylo nastíněno výše. Proto si v této části práce řekneme o nejvýznamnějších aspektech genderových rolí, které sexualitu ovlivňují. Jinými slovy se budu zabývat stereotypy, které vyplývají z genderových rolí a mají vliv na sexualitu. Jedním z hlavních stereotypů, který v naší společnosti existuje, je, že muži jsou agresivní a ženy pasivní.¹⁷¹ U muže se předpokládá vyšší tendence k agresivitě v různých

¹⁶⁷ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 49,51

¹⁶⁸ HATFIELD, E., SPRECHER, S., PILLEMER, J., GREENBERGER, D., Wexler, P. *Gender differences in what is desired in the sexual relationship*. 1988 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 67

¹⁶⁹ BIRGMAN, B., KNOX, D. *University students' motivations to have intercourse*. 1992 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 67

¹⁷⁰ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str. 67

¹⁷¹ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 332

oblastech osobnosti a to platí i v sexualitě. To se projevuje tak, že muž na sebe bere dominantní roli a iniciuje pohlavní styk. Na druhou stranu se od ženy očekává, že jako pasivní a poddajná osoba bude připravená přijmout mužův impuls. V dnešní době se stále některé ženy i muži podřizují tomuto stereotypnímu pohledu, což je vidět například v beletrii, časopisech nebo obecně v médiích.¹⁷² Samozřejmě existují jedinci, kteří se nepoddají těmto stereotypům. Pokud se ovšem jedinec ztotožní s tímto stereotypem, má to dopad na jeho osobní život.¹⁷³

Na základě takového ztotožnění je možné, aby se muž domníval, že je od něj očekávané hrát agresivní roli stejně tak v posteli jako při sportovním zápase. Z toho si domyslí, že by měl být silný až drsný, a může se domnívat, že ženy chtějí, aby s nimi bylo takto zacházeno. Muž by měl iniciovat jakoukoli sexuální aktivitu, a dokonce by měl řídit sled technik, které jsou při styku použity. Genderové role mohou dokonce ovlivnit mužovu představu pozic, které jsou vhodné pro styk. Tedy, že jako správný muž by měl být při styku v horní (nadřazené) pozici. Na druhou stranu žena, která se ztotožní s pasivní rolí, může předpokládat, že by neměla iniciovat sex a neměla by být při milování aktivní.¹⁷⁴

Dalším stereotypem je snazší a větší úroveň vzrušení u mužů než u žen. V případě shody osoby s tímto stereotypem může vést muže k domnění, že musí být vždy vzrušen (např. při pohledu na atraktivní ženu) a vzrušení přichází vždy snadno a rychle. Jakékoli selhání naznačuje nedostatečnou mužnost. Také to vede k očekávání (jak samotným mužem, tak i lidmi, s kterými se stýká), že bude muž vždy usilovat o sex, a to i přesto, že jeho zájem může být pouze přátelský. Pro ženu, která přijme stereotyp „nevzrušení“, může vést k představě, že je nevhodné, aby se snadno vzrušila, a své vzrušení skrývá. Na druhou stranu pokud se žena snadno vzruší a projeví to například sexuální iniciací, mohou si její chování ostatní interpretovat jako nedostatečnost ženskosti, převzetí mužského privilegia (ohrožení pro muže) nebo ji označí za „lehkou ženu“. Samozřejmě v dnešní době už nejsou genderové role tak pevné, ale to samo o sobě může vést k dalším problémům. Žena může upřímně projevit sexuální zájem v domnění,

¹⁷² OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 79,80

¹⁷³ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 333

¹⁷⁴ Tamtéž. Str 333

že je to přijatelné. Přesto její chování může být interpretováno ve smyslu, že je snadné jí svést.¹⁷⁵

Existují studie, které dokazují, že vzrušení a touha muže i ženy spojené s pohlavním stykem se u obou pohlaví z biologického hlediska neliší. Jednu z těchto studií provedli William Masters a Virginia Johnsonová¹⁷⁶, kteří od roku 1954 sledovali pohlavní reakce mužů a žen na pohlavní tenzi (napětí). Ve své studii rozlišili čtyři reakce: vzrušení, plató (vysoké sexuální napětí), orgasmus a uvolnění. Jejich studie prokázala, že ve všech fázích jsou fyziologické reakce stejné. A. C. Kinsey¹⁷⁷ ve své studii provedl podobné srovnání a došel k obdobnému závěru, že anatomické rozdíly mezi muži a ženami nehrají v pohlavních reakcích žádnou roli. Je to dáno tím, že podobně jako penis, je i klitoris vybaven systémem nervů, které jsou stejně citlivé. Z anatomického a fyziologického hlediska došel k závěru, že sexualita muže a ženy je stejná. Dokonce zjistil, že muži i ženy jsou schopni dosáhnout orgasmu za stejnou dobu. Toto tvrzení se zdá v protikladu tomu, co se obecně říká, tedy, že ženy často při pohlavním styku nedosáhnou orgasmu. Důvodem se může jevit porucha osvojení sexuality, rodinný stav nebo sexuální zkušenosti.¹⁷⁸

Studie od Julie Heiman¹⁷⁹ je oproti předešlým výzkumům časově bližší naší současnosti. V této studii se opět zaměřili na odezvu žen i mužů na erotický materiál. Subjekty studie byly sexuálně zkušené vysokoškoláci, jejichž reakce byly studované na základě poslechu sexuálně zaměřených nahrávek. Nejenže Heiman zahrнула do studie individuální hodnocení vzrušení samotnými subjekty, také do studie zahrнула objektivní formy měření fyziologické úrovně vzrušení. To dělá studii na rozdíl od jiných ojedinělou, a zabraňuje tak možnému překroucení dat na základě pouhého hodnocení vlastního vzrušení. K objektivnímu měření mužů použila nástroj na měření objemových změn penisu a u žen nástroj, který také měří fyziologickou odezvu. Oba nástroje měří zvětšení tkání způsobené zvýšeným průtokem krve na základě sexuálního vzrušení. Čtyři nahrávky měly vždy jiný obsah, jedna byla zaměřena na romantiku, druhá na čistou erotiku, třetí obsahovala romantiku i erotiku a čtvrtá sloužila

¹⁷⁵ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 333

¹⁷⁶ MASTERS, W. H., JOHNSON, V. E. *Human sexual response*. 1966 in OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 80

¹⁷⁷ KINSEY, A. C., Pomeroy, W. B., MARTIN, C. E. *Sexual behaviour of the human male*. 1948, *Sexual behaviour of human female*. 1953 in OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 80

¹⁷⁸ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 2000. Str 80-82

¹⁷⁹ HEIMAN, Julie. R. *A psychophysiological exploration of sexual arousal patterns in females and males*. 1997 in HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 343

ke kontrole, zde byla nahraná pouze běžná konverzace. Většina žen i mužů měla nejvyšší erotickou odezvu na druhou a třetí nahrávku, a to i na základě objektivního měření. Nikdo z přítomných neměl reakci na první a poslední nahrávku. Takové závěry potvrzují i výše uvedené studie, dokazuje se tím, že ženy i muži se dokáží vzrušit téměř stejně. Dalším důležitým zjištěním této studie bylo, že ženy, které byly fyzicky vzrušené (dle měření), nedokázaly rozpoznat, že byly vzrušené (sami se tak nehodnotily). Téměř polovina žen nevěděla, kdy byly fyzicky vzrušené. Tato studie současně ukazuje, že ženy si někdy nejsou vědomy jejich vlastního fyzického vzrušení.¹⁸⁰

Dalším stereotypem je, že ženy jsou emocionální, zatímco muži nikoli a své emoce by za žádnou cenu neměli vyjadřovat. Tento fakt může vyplývat ze socializace, v jejímž rámci může být chlapec například vychováván, aby nebrečel. Pokud dítě přijme tento stereotyp, může si ho přenést do dospělosti, což ovlivní jeho vnímání sexuálního styku jako pouze fyzický akt a jakékoli projevy emocí (láska, něha) jsou pro něj tabu. To zahrnuje i jakoukoli emoční oddanost k ženě, kterou by neměl projevovat, a k jakémukoli vztahu by měl přistupovat pouze jako k sexuální záležitosti. To vede pouze k sexuálním zkušenostem, které jsou méně uspokojivé, než by mohly být, kdyby zahrnovaly emoce.¹⁸¹

Na druhou stranu porušení tohoto stereotypu, tedy jakékoli vyjádření emocí u muže, může být vyloženo některými ženami jako nedostatečnost mužnosti. Avšak většina žen obecně oceňuje u mužů schopnost emočních projevů.¹⁸² Existuje mnoho studií, které se zabývají tím, jak se muži a ženy dokáží vypořádat s emocemi jako strach, zlost, smutek nebo radost. Studie prováděná M. Warr¹⁸³ předpokládala, že ženy se budou spíše strachovat o členy domácnosti (vycházela ze stereotypních vlastností žen, které jsou spíše pečující než muži). Bylo zjištěno, že tento strach mají spíše muži a dokonce se muži více strachují o své manželky, než manželky o své manžele. Výsledek studie ukazuje, že ženy se o své muže tolik nestrachují, protože předpokládají, že jsou schopní se o sebe postarat sami. Důvodem je představa, že muži jsou silní a zdatní, což může vyvíjet negativní tlak na jejich osobní život. Tento tlak vychází z mužské role a způsobuje strach ze selhání, kdy jakékoli ohrožení této role se může považovat

¹⁸⁰ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 343-345

¹⁸¹ Tamtéž. Str 334

¹⁸² Tamtéž. Str 334

¹⁸³ WARR, M. *Altruistic fear of victimization in households*. 1992 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 29-31

za slabost. Stejný tlak nastává i v oblasti projevování emocí. M. J. Blier a Blier-Wilson¹⁸⁴ zjistili na základě své studie, že ženy jsou sebejistější ve vyjadřování strachu jak mužům, tak ženám. Zatímco muži mají tendence svůj strach potlačit. Takové potlačení má za následek snížení projevů strachu. Na základě těchto faktů mají ženy opravdu větší volnost ve vyjadřování svých emocí včetně strachu, to je ovšem způsobeno ztotožněním se stereotypy a očekáváním společnosti.¹⁸⁵

V rámci emocí muži a ženy používají podobné projevy verbální i neverbální komunikace. V jednom typu komunikace se však velice liší, a to v užívání slz. Cupach a Canary¹⁸⁶ došli k zjištění, že ženy se spíše upírají k slzám, když jsou rozčilené, a zároveň interpretují slzy jako ukazatel zlosti. Muži si naopak interpretují slzy jako slabost.¹⁸⁷ Na základě studií muži i ženy obecně vyjadřují zlost stejným způsobem a ženy se dokonce zdají být více konfrontační, negativní a nepřímé. Toto tvrzení popírá stereotypní pohled na ženu, která je považována pasivní.¹⁸⁸

Nesmíme opomenout, že v rozdílnostech projevů emocí hraje zároveň velkou roli konkrétní situace, individuální osobnost, která ovlivňuje různý stupeň emocí. Navíc bychom v rámci zkoumání emocí měli zvážit vliv biologický, socioekonomický a kulturní. Vzhledem k studiím mužů, žen a jejich emocí došli výzkumníci k závěru, že přes některé odlišnosti mají spíše podobné zkušenosti s prožíváním emocí. Avšak ženy mají opravdu větší svobodu ve vyjadřování emocí než muži. Je to z toho důvodu, že ženy mají sklon diskutovat přímo o záležitostech týkajících se jejich strachu, zlosti nebo radosti. Zatímco muži se spoléhají na vyhýbavost během rozčilení nebo rozptýlení (v případě smutku). Obecně muži i ženy mají

¹⁸⁴ BLIER, M. J., BLIER-WILSON, L. A. *Gender differences in self-related emotional expressiveness*. 1989 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 29-31

¹⁸⁵ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 29-31

¹⁸⁶ CANARY, D. J., CUPACH, W. R. *Relational and episodic characteristics associated with conflict tactics*. 1988 in CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 32

¹⁸⁷ CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. 1997. Str 32

¹⁸⁸ Tamtéž. Str 44,45

jedincem) až po diskriminaci a násilí. V rámci heteronormativního systému vedou představy o privilegovanosti heterosexuality k homofobním projevům a netoleranci ke každému jedinci, který nezapadá do tohoto očekávání.¹⁹⁴

Negativní stereotypy, které existují o neheterosexuálních jedincích, podporují nejen samotnou homofobii, ale zároveň i heteronormativitu. Kvůli takovému postavení společnosti jedinci často skrývají svou pravou sexuální orientaci. Odhalení svojí skutečné orientace (coming out) se tak stává velmi složitým procesem, který může skýtat mnoho negativních reakcí. Samotní gayové, lesbičky a bisexuálové mohou lehce podlehnout těmto záporným představám a mohou se domnívat, že je homosexualita něco nežádoucího.¹⁹⁵ To je dáno tím, že si jedinci zvnitřní mnoho negativních postojů k homosexualitě (bisexualitě) ještě před tím, než odhalí svou vlastní identitu. Zvnitřnělé postoje tak musí jedinci překonávat v rámci coming out. Často tak díky negativním postojům společnosti dochází u jedinců k znehodnocování vlastní osoby a nízké sebeúctě.¹⁹⁶ Stanovisko společnosti tak ztěžuje gayům, lesbičkám a bisexuálům akceptaci sebe sama, což se odráží i do jejich sexuálního života. Často se vyhýbají stejnopohlavní přitažlivosti nebo ji schovávají tím, že se pokouší o heterosexuální vztah (sex). Problémy týkající se sexuálních zkušeností často vyplývají z nedostatku informací o neheterosexuálních vztazích, a tak je cesta těchto jedinců k jistotě a sebevědomí v oblasti sexuality ještě těžší.¹⁹⁷

Někteří autoři se uchylují spíše k užívání pojmu heterosexismus. Ten je z lingvistického hlediska přesnější. Homofobie z lingvistického hlediska označuje obavu z rovnocennosti, zatímco heterosexismus je pojem souběžný s rasismem nebo sexismem. Můžeme ho definovat jako systém přesvědčení, který ignoruje nebo odsuzuje jakoukoli jinou formu identity, vztahu než heterosexuální. Heterosexismus se tak stává pojmem, který doplňuje homofobii

¹⁹⁴ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 31-32

¹⁹⁵ BASS, Ellen. a Kate. KAUFMAN. *Láska je láska: knižka pre lesbickú, gejskú a bisexuálnu mládež e jej spojencov*. 2003. Str 26

¹⁹⁶ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 72

¹⁹⁷ BASS, Ellen. a Kate. KAUFMAN. *Láska je láska: knižka pre lesbickú, gejskú a bisexuálnu mládež e jej spojencov*. 2003. Str 102-104

a vysvětluje zdroje předpojatosti ke gayům, lesbičkám a bisexuálům.¹⁹⁸ Taková předpojatost často vyplývá z nedostatku informací a neznalosti.¹⁹⁹

Nyní se zaměříme na jeden velmi častý stereotyp o lesbičkách a gayích. Tímto stereotypem je tvrzení, že všichni gayové jsou femininní a lesbičky jsou maskulinní. Gayové z tohoto pohledu mají feminizované fyzické rysy (elegantní chůze, výrazné oblečení) a lesbičky by měly mít krátké vlasy a pánský typ oblečení. Díky této představě se mnoho lidí domnívá, že gaye a lesbičky poznají podle vzhledu a je tak snadné je rozeznat od heterosexuálů. Samozřejmě jsou tyto stereotypy daleko od pravdy a rozeznat gaye podle vzhledu není tak snadné, jak by se mohli někteří domnívat. Mnoho gayů a lesbiček vypadá a chová se jako kdokoli jiný. Toto stereotypní mínění reprezentuje nejasnosti v genderové identitě (jak být femininní a maskulinní) a výběru sexuálního partnera. Homosexuální jedinci se od většiny odlišují výběrem partnera, tedy tím, že si vybírají partnera stejného genderu, ale identita jedince je trvale maskulinní u gaye a femininní u lesbičky.²⁰⁰

Jinak řečeno lidé vnímají bezprostřední vztah mezi genderovou rolí a sexuální orientací. Pokud se jedinec odkloní od genderové role, je považovaný za gaye nebo lesbičku. Takové přesvědčení u gaye může vyplývat z různých oblastí, jako je výběr práce (umělecká činnost), aktivit nebo oblečení. U lesbiček toto přesvědčení vyplývá z nenaplnění očekávání vůči ženám (výchova dětí) a upřednostnění své kariéry nebo ze záliby ve fyzicky náročné sporty. Tyto předpojatosti dokazují zvnitřnění heterosexismu ve vnímání lidí. Podle výzkumů se neprokázala jakákoli souvislost mezi homosexualitou a genderovými charakteristikami, stejně tak, že homosexuálové nejsou nijak významně odlišní od heterosexuálů.²⁰¹ Závěrem je důležité vyzdvihnout, že současná společnost čelí tlaku k toleranci sexuálních menšin. To má

¹⁹⁸ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 32

¹⁹⁹ Tamtéž. Str 37

²⁰⁰ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 363

²⁰¹ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 58-59

za následek pozitivnější nebo neutrální projevy lidí k těmto menšinám. I přes tyto tendence, však stereotypní představy stále existují.²⁰²

2.7.3. SOCIÁLNÍ INSTITUTE A SEXUALITA

Umocnění exkluzivity heterosexuality probíhá skrze sociální instituce a organizace. Takovou institucí je například manželství (sňatek jednoho muže s jednou ženou) nebo rodina, které jsou vymezeny legislativou.²⁰³ Sociální instituce tak stvrzují nerovnosti a odmítání sexuálních menšin, čímž ve společnosti potvrzují stereotypní pohled na tyto jedince a s tím i očekávání, které společnost od jedinců vyžaduje. Současně s tím je ovlivněna sexualita.²⁰⁴ Jak bylo již naznačeno, institucemi se mají na mysli celistvé složky našeho společenství, např. školství, manželství či rodičovství.²⁰⁵ Mezi instituce patří i adopce, dvoření, nevěra, přátelství a mnoho dalších.

Z obecného hlediska lze instituce definovat jako „*institucionalizované formy jednání*“.²⁰⁶ Definice pro instituce existuje celá řada a ne vždy se shodují, jedno je však spojuje, a to, že jsou instituce považovány „*za osu každé kultury, za základ specificky lidského způsobu řešení problémů*“.²⁰⁷ Instituce jsou běžně praktikované podoby jednání, které fungují k uskutečnění určité potřeby. Institucionalizované jednání je základem kultury. Z pohledu funkcionálního přístupu jsou instituce funkční mechanismy vedoucí k uspokojení určité potřeby v rámci společnosti. Je to jakýsi soubor norem určený společností. Tento přístup limituje instituce pouze na schválené a trestané chování, slouží k popisu institucí jako manželství, přátelství apod. Z antropologického hlediska, má každý člen určité kultury k dispozici jisté vzorce jednání, které může využít jako předem připravené mustry k uspokojování vlastních potřeb. Tedy jsou vztaženy k uspokojení konkrétních osobních

²⁰² ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditel'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 37

²⁰³ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. 2016. Str 53,55

²⁰⁴ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditel'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 32

²⁰⁵ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str. 20

²⁰⁶ KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 2004. Str 66

²⁰⁷ Tamtéž. Str 67

potřeb, které ne vždy musí být uznány jako žádoucí pro společnost. Tak mohou být zkoumány skutečnosti jako nevěra, prostituce apod.²⁰⁸

Instituce je forma, která nám sděluje, jak se co dělá, popisuje konkrétní činnosti, které musí být známi všem, kteří chtějí společně žít s druhými lidmi. Instituce nám dávají návod na to, jak v určitých sociálních situacích jednat a co si o nich myslet. Spoluvytváří naše reakce na situace, pocity, emoce i prožitky, a to nejdůležitější, říkají nám, co si máme myslet i sami o sobě. Zároveň naše soukromé chování ovlivňuje samotné instituce, ty pak reagují na takové chování a mění se. Právě sexualita byla jednou z prvních institucionalizovaných součástí sociálního života. Díky její institucionalizaci byla podřízena společenské kontrole. Společnost tím určuje, kdo s kým může sexuálně žít a naopak, jaká jsou ve společnosti sexuální tabu.²⁰⁹ Například pokud je v určité společnosti prostituce nelegální, lidé, kteří se jí účastní, mohou být předmětem zatčení. Pokud by však prostituce byla legální, jednání prostitutek by bylo viděno úplně jinak, a to jak z úhlu ostatních, tak z úhlu samotných prostitutek.²¹⁰ „*Instituce určují podobu normality*“.²¹¹

Sexualita nám ukazuje, že normalita může být sociálně zkonstruovaná, a to i když jí považujeme za přirozenou. Ve světě existuje velké množství sexuálních forem a vyjádření, které se navzájem odlišují od jednotlivých kultur. Co je v jedné kultuře považováno za přirozené, může být v jiné kultuře trestné. Socializace nám tedy v jednotlivých kulturách určuje kdo, kde a s kým může navazovat sexuální vztah. V naší společnosti je, jak už bylo zmíněno, vyžadována heterosexuality. V rámci socializace jsou pro dítě klíčovým vzorem rodiče, kteří rovněž předpokládají u svého dítěte heterosexuality. Málomocný rodič si připouští, že by se jeho dítě mohlo vychylovat od „normálu“, tedy být homosexuální chlapec či dívka. Pokud se děti jakkoli odlišně projevují, jsou za to napomínáni. Právě takto jsou vychováváni v jednoduše odlišitelných rolích s ohledem na instituci, pro kterou je heterosexuality tím jediným správným sexuálním projevem.²¹²

Většinu našeho života nám je skrze instituce prezentovaný určitý pohled na svět (heteronormativní), z něj si lidé odvodí své vnímání světa a lidí kolem nich. Na základě institucí

²⁰⁸ KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 2004. Str 66-68

²⁰⁹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str. 20, 22

²¹⁰ HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 1982. Str 15

²¹¹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004. Str. 21

²¹² Tamtéž. Str. 20, 22

se utvářejí představy o tom, co je přirozené a co nevhodné. Tím se ukazuje, jak má vypadat „správná“ rodina, jaké jednání máme očekávat od mužů a od žen nebo jak má vypadat naše sexualita. Instituce tímto způsobem udržují jednostranný pohled na svět, v kterém je výhradnost heterosexuálního partnerství silně zakořeněná. Důsledkem tohoto faktu je, že negativní postoj k neheterosexuálním jedincům se mění velmi pomalu.²¹³

²¹³ ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 2002. Str 32, 33

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce na téma sexualita v kontextu genderových rolí bylo popsat proměny úlohy sexuality v genderových rolích v moderní společnosti a zachytit základní genderové aspekty, které sexualitu ovlivňují.

Na problematiku sexuality bylo v průběhu práce nahlíženo v genderovém kontextu. Z toho důvodu jsem se v první části práce zabývala samotným genderem a jeho pojetím. Gender v práci stanovil oblast, v jejíchž rámci se konstruuje sexualita. Nejdříve jsem se zabývala schématem, jak si lidé osvojují pojetí mužství a ženství, které si lidé stavějí na základě pohlaví. Takové uspořádání lidé přejímají od společnosti, která má určující pravidla pro vlastnosti a chování každého pohlaví. Gender jako sociální struktura, tak ovlivňuje každodenní aktivity jednotlivců a jejich sociální procesy, jejichž pochopení vede k porozumění sociálního světa jako celku. Lidé si osvojují gender skrze genderové role a socializaci, která je hlavním procesem v průběhu kterého jedinci přijímají společenské hodnoty, normy a očekávání.

Práce pojednává o sexualitě jako o velmi komplexním pojmu, pod který zahrnujeme sexuální orientaci a chování, což jsou pojmy, skrze které lze sexualitu definovat. Podobně jako si osvojujeme gender, se učíme i své sexualitě. Mezi zásadní faktory, které tento proces ovlivňují, patří opět socializace a osvojení genderových rolí. Zároveň si s tímto procesem lidé vštěpují i stereotypy, které mohou přejímat od rodiny, blízkého okolí i společnosti. Stereotypy jsou společenská očekávání, která se zakládají na faktu, zda je daný jedinec muž nebo žena.

Při vyvozování závěrů dojdeme k závěru, že přejímané stereotypy, jsou důvodem mnoha společenských problémů, hlavně zrovnoprávnění sexuálních menšin v naší společnosti. Lidé si na základě stereotypů utvářejí předčasné úsudky, které často pramení z pouhé neznalosti. Zda se jedinec ztotožní s nějakým stereotypem, je velmi individuální a ne vždy se tak stane. Avšak pokud ke ztotožnění dojde, daný stereotyp velmi ovlivní jedincův pohled na svět. Stereotypy se projevují v očekávání jednotlivců a společnosti na to, jaké vlastnosti má mít muž a jaké žena. Současně s tím je vyvíjen tlak na chování jednotlivců v rámci sexuality.

Určuje se tím, co je v sexualitě přijatelné a co tabu. Díky těmto fenoménům je možné určit, jak se pohledy na sexualitu a genderové role změnily. Jisté „uvolnění“ pravidel v naší společnosti určitě proběhlo, to lze vidět na porovnání s historickým kontextem sexuálního chování. Zároveň takové uvolnění pravidel je vidět na pohledu jedinců na svou genderovou roli z čehož vyplývá i role sexuální. Ne každý se domnívá, že muž musí být vždy aktivní a žena pasivní ve vzájemné interakci a ne každý se ztotožní s čistě mužskou rolí (muži nepláčou,

neprojevují emoce) nebo čistě ženskou rolí (role matky a pečovatelky). Důležitým pojmem je zde i heteronormativita, tedy heterosexuální očekávání v jednání jedinců, s kterým se samozřejmě ne všichni jedinci identifikují. Proměny v sexualitě v zásadě závisí na individuálních projevech genderových rolí a sexuality každé osoby. Podíváme-li se na některé výzkumy a studie, je prokázáno, že pokud se osoba neztotožní s některými stereotypy, je na ni možné pozorovat „uvolněnější“ stanovisko ke své sexualitě, tedy nedrží se stereotypních předpokladů a vyvíjí si svou nezávislou osobnost a sexualitu. Osoba, která je oproštěná od stereotypů má tak snazší přístup k objevení své vlastní skutečné sexuality. Na druhou stranu může být jedinec společností zavrhován, právě z důvodu, že se nedrží stereotypů a nesplňuje společenské očekávání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BASS, Ellen. a Kate. KAUFMAN. *Láska je láska: knižka pre lesbickú, gejskú a bisexuálnu mládež e jej spojencov*. Bratislava: Aspekt, 2003. ISBN 80-85549-40-9.
- CANARY, Daniel J., Tara M. EMMERS-SOMMER a Sandra FAULKNER. *Sex and gender differences in personal relationships*. New York: Guilford press, 1997. ISBN 1-57230-322-0.
- CAPLAN, Pat. (ed.). *The cultural construction of sexuality*. London: Routledge, c1987. ISBN 0-415-04013-2.
- CONNELL, R. W. *Gender*. Cambridge: Polity Press, 2002. ISBN 0-7456-2716-1.
- FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Ve Věrovanech: Jan Piszkiwicz, 2004. ISBN 80-86768-06-6.
- FAUSTO-STERLING, Anne. *Sexing the body: gender politics and the construction of sexuality*. New York: Basic books, 2000. ISBN 0-465-07714-5.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- HOFSTEDE, Geert. *Masculinity and femininity: the taboo dimension of national cultures*. London: Cross-cultural psychology, c1998. Cross-cultural psychology series. ISBN 0-7619-1029-8.
- HYDE, Janet Shibley. *Understanding human sexuality*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill, c1982. ISBN 0070315671.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
- KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-39-3.
- OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- ONDRISOVÁ, Sylvia, Marianna ŠÍPOŠOVÁ, Ivana ČERVENKOVÁ, Paula JÓJÁRT a Gabriel BIANCHI. *Neviditeľ'ná menšina: Čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. Slovakia: Minority Rights Group, 2002. ISBN 80-968528-5-X.
- PITOŇÁK, Michal. *Prostorovost, Institucionalizace a kontextualita heteronormativity: studie vyjednávání neheterosexuálních identit v Česku*. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2013, roč. 14, č. 2, s. 28-30 [vid. 20. 11. 2016]. Dostupné z:

http://www.genderonline.cz/uploads/dd6a1c8ec8cfffcb1aa939f30bfe124ef452170f_pitonak-prostorovost.pdf

- RATHUS, Spencer A. *Human sexuality*. New York: Holt, Rinehart and Winston, c1983. ISBN 0030591015.
- RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.
- SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Vydání první. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1.
- WEEKS, Jeffrey. *Sexuality*. London: Routledge, 1997. Key ideas. ISBN 0-415-03954-1.
- WEISS, Petr. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-558-X.
- WHARTON, Amy S. *The sociology of gender: an introduction to theory and research*. Malden, MA: Blackwell Pub., c2005. ISBN 1405101253.
- WORELL, Judith (ed.). *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. London: Academic Press, 2001. ISBN 0-12-227246-3.